

Morfologija deklinabilnih vrsta riječi u govoru Zagorja Ogulinskog

Puškarić, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/um:nbn:hr:186:101556>

Rights / Prava: [In copyright/Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Ines Puškarić

**Morfologija deklinabilnih vrsta riječi u govoru
Zagorja Ogulinskog**

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za kroatistiku

Ines Puškarić

Matični broj: 0009070930

Morfologija deklinabilnih vrsta riječi u govoru

Zagorja Ogulinskog

Morphology of declinable types in the Dialect

of Zagorje Ogulinsko

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: prof. dr. sc. Silvana Vranić

Rijeka, rujan 2019.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT FOR CROATIAN STUDIES

Ines Puškarić

Morphology of declinable types in the Dialect of
Zagorje Ogulinsko

MASTER THESIS

Mentor: Phd. Silvana Vranić, full professor

Rijeka, September 2019.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad naslova *Morfologija deklinabilnih vrsta riječi u govoru Zagorja Ogulinskog* izradila samostalno pod mentorstvom dr. sc. Silvane Vranić, red. prof.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Studentica

Ines Puškarić

Potpis

Sadržaj:

1. Uvod	1
1.1. Cilj, zadaci i metodologija rada	2
2. Smještaj Zagorja Ogulinskog	3
3. Dosadašnja istraživanja o govoru.....	5
4. Razlikovne značajke govora Zagorja Ogulinskog.....	9
4.1. Akcentuacija	9
4.2. Refleks <i>jata</i>	10
4.3. Čakavska jaka vokalnost	11
4.3.1. Puna čakavska nepreventivna vokalizacija slabog šva	11
4.3.2. Dvoglasi <i>ie</i> i <i>uo</i>	12
4.4. Mijene konsonanata	12
4.5. Završno slogovno /l/	13
4.6. Zamjenica <i>kaj</i> i tvorenice zamjenice <i>ča</i>	13
4.7. Protetski konsonanti <i>v-</i> i <i>j-</i>	14
4.8. Rezultati <i>*tj</i> i <i>*dj</i>	14
4.9. Refleks vokala <i>*e</i>	15
4.10. Refleks stražnjeg nazala <i>*q</i> i slogotvornog <i>*l</i>	15
4.11. Redukcija kratkoga zanaglasnog fonema /i/	15
4.12. Odraz promjene <i>vþ- > v- > ø</i> i prijedloga <i>vþ > u</i>	16
4.13. Status fonema /x/	16
4.14. Rezultat skupine <i>*čr</i>	16
4.15. Rotacizam	17
4.16. Disimilacija.....	17
4.17. Depalatalizacija	17
4.18. Tercijarna jotacija	17
5. Morfološke osobitosti.....	19
5.1. Imenice	19
5.1.1. Nepravilne imenice	25
5.1.2. Morfonološke promjene u imeničkoj sklonidbi	26
5.1.3. Nepostojano <i>-a-</i>	26
5.1.4. Neprovodenje sibilizacije na dočetku osnove.....	26
5.1.5. Nesustavna palatalizacija	27

5.2. Zamjenice	27
5.2.1. Osobne i povratna zamjenica	27
5.2.2. Upitne i odnose zamjenice za značenje ‘živo’ – <i>kî</i> , i ‘neživo’ – <i>kàj</i>	28
5.2.3. Posvojne zamjenice i posvojno-povratna zamjenica	29
5.2.5. Pokazne zamjenice.....	32
5.2.6. Zamjenički pridjev <i>sâm</i>	33
5.3. Brojevi	34
5.3.1. Glavni brojevi	34
5.3.1.1. Broj jèdan	34
5.3.1.2. Brojevi dvâ, öbadvâ, trî i čèt(i)ri	35
5.3.2. Redni brojevi.....	36
5.3.3. Brojevni pridjevi	36
5.4. Pridjevi.....	36
5.4.1. Pozitiv	36
5.4.1.1. Osnova i nastavak.....	37
5.4.1.2. Određeni lik pridjeva.....	37
5.4.1.3. Neodređeni lik pridjeva.....	38
5.4.1.4. Morfonološke promjene u pozitivu	39
5.4.2. Komparativ i superlativ.....	40
6. Zакљуčак	41
7. Sažetak	43
8. Summary	44
9. Popis literature.....	45
10. Prilozi	48
10.1. Rječnik manje poznatih riječi iz govora Ogulinskoga Zagorja	48
10.2. Transkripcija audio zapisa	54

1. Uvod

Za izradu svojega diplomskoga rada odabrala sam temu iz područja dijalektologije. Slušanjem i polaganjem ispita iz kolegija „Uvod u dijalektologiju hrvatskoga jezika” na drugoj godini preddiplomskoga studija te kolegija „Čakavsko narječe” na trećoj godini preddiplomskoga studija počinje moje zanimanje za dijalektologiju, ali i želja za izradom diplomskoga rada upravo iz tog područja.

Na samom kraju fakultetskog obrazovanja želim zahvaliti profesorici i mentorici Silvani Vranić koja je na mene prenijela ljubav i zanimanje prema dijalektologiji i time me potakla da napišem diplomski rad na tu temu, ali i dr. sc. Ivani Nežić, prof. dr. sc. Sanji Zubčić, prof. dr. sc. Diani Stolac, doc. dr. sc. Borani Morić-Mohorovičić, doc. dr. sc. Anastaziji Vlastelić, doc. dr. sc. Željki Macan te izv. prof. dr. sc. Kristianu Novaku na znanju koje su mi prenijeli tijekom godina studiranja.

Diplomski rad napisan je pod vodstvom moje mentorice, redovite profesorce Silvane Vranić, a tema diplomskoga rada nosi naslov „Morfologija deklinabilnih vrsta riječi u govoru Zagorja Ogulinskog”. Razlog zbog kojeg sam odlučila napisati rad o ovoj temi jest ljubav prema vlastitom govoru, ali slaba istraženost toga govora. Rad sam napisala nadajući se da ću barem jednim dijelom, koliko umijem, doprinijeti boljem poznavanju hrvatske dijalektne slike.

1.1. Cilj, zadaci i metodologija rada

Za temu svojega diplomskoga rada odabrala sam opis morfologije deklinabilnih vrsta riječi u govoru Zagorja Ogulinskog. Jezičnu sam građu prikupila vlastitim terenskim istraživanjem u siječnju 2019. godine metodom audio zapisa. Ispitanik Zoran Puškarić, rođen 23. 11. 1967. godine, izvorni je govornik Zagorja Ogulinskog. Provedeno je i istraživanje prema upitniku s izvornim govornicima Josipom Puškarićem, rođ. 25. 9. 1946., Dragom Radočajem, rođ. 19. 11. 1987., Vidom Pađan, rođ. 10. 3. 1994. te Igorom Puškarićem, rođ. 1. 8. 1997., koji sam sastavila na temelju dosadašnjeg terenskog istraživanja ogulinskoga govora Sanje Vulić „O govoru Turković Sela“ iz 2008., ali i vođena literaturom kako bih provjerila primjere pojedinih oblika i mijena. Što se metodologije tiče, s obzirom da sam autohtonij govornik Zagorja Ogulinskog, u radu sam navela i vlastite primjere i saznanja o samom idiomu.

Cilj je ovoga rada, dakle, predstaviti morfološke značajke deklinabilnih vrsta riječi u govoru Zagorja Ogulinskog. Budući da zagorski govor do sada nije pobliže istražen, bilo je potrebno u radu predstaviti i osnovne razlikovne značajke, temeljno fonološke, a tek onda prikazati morfološke posebnosti koje će doprinijeti boljem poznавању govora. Na samome kraju rada dodan je popis tipičnih leksema za taj mjesni govor. Prilikom istraživanja govora uočeno je da starije generacije čuvaju svoj govor, a da su mlađe generacije pod većim utjecajem standarda. Ipak, Zagorci i Zagorke u svakodnevnoj komunikaciji s njima, kroz pjesmu, folklor i njegujući svoje običaje, pokušavaju što više utjecati na mlade da očuvaju svoj govor.

2. Smještaj Zagorja Ogulinskog

Zagorje Ogulinsko je maleno selo u Republici Hrvatskoj koje se nalazi u sastavu Grada Ogulina. Ogulin je smješten između Like i Gorskog kotara pa ga nije moguće svrstati niti u jednu regiju, ali se smatra najvećim gradom Gorske Hrvatske. Za Ogulin se tvrdi da je to grad *postavljen na putovima između sjevera i juga, istoka i zapada, na pruzi Zagreb – Rijeka – Split, na raskrsnici cesta.*¹ Zanimljivo je da se selo Zagorje spominje već u Modruškom urbaru² u 15. stoljeću. Selo se pruža kroz cijelu dolinu južno od jezera Sabljaci, između brda Veljun i planinskog lanca Velike Kapele pa se zato naziva „Zagorje“. Danas je to područje podijeljeno u više zaselaka: Gornje i Donje Zagorje, Luketići i Kolići. Blizu Zagorja nalaze se još naselja Ribarići, Desmerice i Modruš. Između Zagorja i Desmerica nalazi se izvor Zagorske Mrežnice koji je važno vodocrpilište za Ogulin i čitavu okolicu.³ Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine, Ogulin je imao oko 13 tisuća stanovnika⁴, a novijeg popisa stanovništva Zagorja Ogulinskog (od onoga 2001. godine kada je selo imalo 127 stanovnika) nema.⁵ Zbog raznih seoba u povijesti ovaj je govor jednak toliko specifičan kao i njegov geografski položaj.

Za ogulinski govor karakteristično je miješanje svih triju narječja, što pokazuje činjenica da je govor zastavljen na kartama svih triju narječja (Mijo

¹Matica hrvatska Ogulin, Ogulin – Povijesna i kulturna baština, 2000., str. 6.

²**Modruški urbar** dragocjeni je pisani spomenik modruškoga kmetskog stanovništva 15. stoljeća. Urbar je izrađen po nalogu kneza Bernardina Frankopana. Izvorni urbar koji je pisan glagoljicom nije sačuvan. Frankopansko modruško vlastelinstvo obuhvaćalo je područje od Severina i Lukovdola na sjeveru do Saborskoga na jugu unutar kojeg su se nalazila 32 kmetska naselja. Usp. Hrvoje Salopek. Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline, Centar za kulturu, Ogulin, 2000., str. 43.

³Zagorje Ogulinsko, Dostupno na: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Zagorje_\(Ogulin\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Zagorje_(Ogulin)) (22. 6. 2019.)

⁴Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. god., Statistička izvješća, Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_03/h01_01_03_zup04.html (24. 6. 2019.)

⁵Iz neslužbenih informacija saznao sam da Zagorje Ogulinsko danas ima oko 600 stanovnika bez obližnjih Ribarića i Desmerica.

Lončarić: *Kajkavsko narječje*, Dalibor Brozović: *Čakavsko narječje*, Josip Lisac: *Hrvatska dijalektologija 1; Hrvatski dijalekti i govorи štokavskog narječja i hrvatski govorи torlačkog narječja*).⁶ Naravno, nisu sva narječja zastupljena u jednakoj mjeri. Jednako se može reći i za govor Zagorja Ogulinskog koji je sličan ogulinskom, no nekim se značajkama razlikuje, kao što će pokazati analiza u ovom radu (npr. u govoru je vidljiva izrazita redukcija zanaglasnog *i*, čuvanje stare skupine *-čr*, stari nastavci *-ov/-ev* u G mn. imenica muškoga roda te izražena štokavska akcentuacija).

⁶ Darija Turković, Klasifikacija govora Oglina, Sveučilište u Rijeci, Završni rad, 2016., str. 1. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffri%3A474> (1. 6. 2019.)

3. Dosadašnja istraživanja o govoru

Govorne osobitosti uglavnom izravno ukazuju na podrijetlo govornika. U govoru Zagoraca i Ogulinaca nije sve tako jednostavno. Govori hrvatskoga stanovništva na čitavom su području Ogulinsko-modruške doline utemeljeni na čakavskome narječju. Ti se čakavski govor uvrštavaju u srednjočakavski dijalekt koji je obilježen ikavsko-ekavskim refleksom jata.⁷ Taj je dijalekt prije osmanlijskih prodora bio daleko rasprostranjeniji. Masovne seobe Hrvata promijenile su sliku toga dijalekta. U unutrašnjosti se taj dijalekt sačuvao u brinjskom i otočačkom kraju, u Ogulinsko-modruškoj udolini te zapadno od Karlovca. Iako je govor Ogulinsko-modruške udoline primarno čakavski, pod utjecajem je kajkavskog i štokavskog narječja koja se isprepliću.⁸ Iščitavajući literaturu, uočila sam da nekoliko dijalektologa opisuje ogulinske govore i uvrštava ih u svoje studije. Govor Zagorja Ogulinskog nije zasebno istražen, već je ponegdje spomenut u okviru ogulinskih govora.

Hrvoje Salopek (Zagreb, 1960.) zaposlen je u Hrvatskoj matici iseljenika kao glavni urednik mjeseca „Matica“. Dugi niz godina bavi se rodoslovljem ogulinskog kraja. U toj knjizi obrađen je zemljopisni položaj, prirodne osobine, a najviše povijest Ogulina i okolice s posebnim osvrtom na migracije stanovništva. Obraden je i govor, imenoslovje i tradicijski život stanovništva. U drugom dijelu knjige H. Salopek analizirao je dvjesto starosjedilačkih ogulinsko-modruških rodova i prezimena, od njihova prvoga pisanog zapisa do danas, uz zemljovide rodovskih naselja, s dodatkom sto najvećih rodova i značajnim pripadnicima tih rodova.⁹ U toj je knjizi pod poglavljem „Govor, prezimena i obiteljski nadimci Ogulinsko-modruške udoline“ spomenuo i govor

⁷ Hrvoje Salopek, Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline, Centar za kulturu, Ogulin, 2000., str. 153.

⁸ Hrvoje Salopek, 2000., ibid., str. 153.

⁹ Hrvoje Salopek („Ogulinsko-modruški rodovi“), Dostupno na: <https://www.stajnica.com/povijest-i-kulturno-stvaralstvo/hrvoje-salopek-ogulinsko-modruski-rodovi> (24. 6. 2019.).

Zagorja Ogulinskog. Istiće da je štokavski utjecaj u govorima te udoline vidljiv u izostavljanju zanaglasnog vokala *i*, npr. *tèletna*, *vòzt*, *gònt* i sl., posebice u govorima u Zagorja Ogulinskog, Modruša i Cerovnika. Također naglašava da štokavska akcentuacija potiskuje staru čakavsku akcentuaciju. H. Salopek ističe da je to najsnažnije vidljivo u Zagorju Ogulinskom, josipdolskom i modruškom kraju, za razliku od oštarijskog kraja, gdje se čakavski naglasni sustav dobro čuva. Prema govornim osobinama, H. Salopek unutar Ogulinsko-modruške udoline izdvaja četiri tipa srednjočakavskoga dijalekta. Za Zagorje Ogulinsko kaže da govornici rabe *käj* umjesto *čä*.¹⁰

Mijo Lončarić, hrvatski jezikoslovac, jedan od najuglednijih hrvatskih dijalektologa i najbolji poznavatelj kajkavskog narječja, uvrštava grad Ogulin na kartu kajkavskoga narječja te spominje Zagorje Ogulinsko: *sve do mjesta Zagorja, južno od Ogulina, ima danas kajkavskih osobina, ali one su smatrane kasnijim kulturnim utjecajem jer je kajkavština kao književni jezik u sjevernoj Hrvatskoj bila idiom većeg društvenog prestiža*.¹¹ M. Lončarić ističe da je za ogulinski govor karakteristična prijelazna linija između čakavskoga i kajkavskoga narječja, koja, što više ide na jug, ima više čakavskih obilježja. To se sve dogodilo zbog osmanlijskih osvajanja i migracija ljudi s istoka i juga zemlje pa je zbog toga ogulinsko područje tako specifično.¹²

Poznata hrvatska jezikoslovka i dijalektologinja Iva Lukežić u svojoj knjizi „Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt”, koju je napisala 1990. godine, opisuje poddijalekte ikavsko-ekavskoga dijalekta. To su tri tipa: primorski, kontinentalni i rubni. Ona ogulinski govor svrstava u kontinentalni tip te spominje, poput M. Lončarića, seobe naroda iz drugih jezičnih područja.¹³ U poglavljju gdje navodi granično područje između Gorskog kotara i Like svrstava

¹⁰ Hrvoje Salopek, 2000., ibid., str. 157.

¹¹ Mijo Lončarić, Kajkavsko narječe, Školska knjiga, Zagreb, 1996., str. 165.

¹² Darija Turković, 2016., ibid., str. 6.

¹³ Iva Lukežić, Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1990., str. 25.

Gornje i Donje Zagorje u ikavsko-ekavske govore.¹⁴ I. Lukežić spominje kanovački akcent koji je realiziran u Zagorju Ogulinskom, skraćivanje nenaglašenih duljina, postojanje fonema /č/ i /ć/ te čuvanje finalnog /l/.

Hrvatski jezikoslovac i dijalektolog Josip Lisac u svojoj studiji „Čakavsko narječe” detaljno opisuje čakavsko narječe. On spominje ogulinsko-dugoreško područje kao čakavsko područje te ga svrstava u srednjočakavski dijalekt. U popisu mjesta gdje je zastavljen ikavsko-ekavski refleks jata ubraja i Zagorje Ogulinsko.¹⁵ Isti autor i u studiji „Hrvatski dijalekti i govorovi štokavskog narječja i hrvatski govorovi torlačkog narječja” piše o govoru Ogulina. Smatra da govor Ogulina možemo promatrati u okviru sva tri narječja. U studiji nije spomenuto Zagorje Ogulinsko, ali se iz rečenog može zaključiti da je i u tom govoru osobito dominantna štokavska akcentuacija koja je potisnula čakavsku akcentuaciju.

Sanja Vulić je 2008. godine objavila članak „O govoru Turković Sela”. S. Vulić je dala iscrpnu analizu toga govora od fonološke do semantičke razine. Kao i spomenuti dijalektolozi, slaže se da je za taj govor karakteristično miješanje sva tri narječja, ali u različitoj mjeri. Iako nije opisan govor Zagorja Ogulinskog, njezin je znanstveni članak osobito koristan za fonološku i morfološku analizu govora Zagorja Ogulinskog. S. Vulić, naime, ističe da je *po rasporedu međunarječnih odnosa, govor Turković Sela sukladan govoru grada Ogulina, a također i govorima Ogulinskog Hreljina, Desmerica i Zagorja u Ogulinsko-modruškoj udolini.*¹⁶

¹⁴ Iva Lukežić, 1990., ibid., str. 25.

¹⁵ Josip Lisac, Hrvatska dijalektologija 2, Čakavsko narječe, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2009., str. 15.

¹⁶ Sanja Vulić, O govoru Turković Sela, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, 2008., str. 24. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/78910> (24. 6. 2019.)

O govoru Zagorja Ogulinskoga nitko nije detaljno pisao, stoga sam ga kao stanovnica toga mjesta odlučila istražiti i zabilježiti jezičnu građu kako bih pridonijela očuvanju idioma, ali i kulturne baštine ogulinskoga kraja.

4. Razlikovne značajke govora Zagorja Ogulinskog

Kao što je rečeno, govor stanovnika Zagorja Ogulinskoga pripada ikavsko-ekavskome čakavskom dijalektu. Prema karti I. Lukežić govor je dio kontinentalnog poddijalekta. Prožimanje triju narječja osobito je izraženo u govoru sela Zagorja Ogulinskog, ali i obližnjih Desmerica. Ipak, zbog čakavske osnovice, na dijalektološkim kartama Zagorje je označeno kao čakavsko mjesto, kao i grad Ogulin. Zaključno, temeljno su čakavski svi govorovi Ogulinsko-modruške udoline, iako su mnogi od njih pod većim ili manjim utjecajem i drugih narječja.¹⁷

4.1. Akcentuacija

Prozodijski sustav govora Zagorja Ogulinskog ima četiri naglaska: à, à, â, á, npr. žèp, šèn(i)ca, gâtre, túkac i zanaglasne dužine, npr. kòkòt, pedèsët. S. Vulić piše u svojem članku da je *taj novoštokavski akcenatski inventar uvjetovan najnovijim promjenama u tom tipu govora, tj. ostvarivanjem kratkouzlaznoga naglaska*,¹⁸ npr. imèna, kòpat, òprat, pòčinut, rèšetka, sèlo, vòda, vretèno. Važno je naglasiti da se *zanaglasna duljina javlja kod novoštokavskog povlačenja naglaska*,¹⁹ npr. dvòrìšće, lòžìšće, šezdèsëti. S. Vulić piše da se u govoru Turković Sela susreću i primjeri sa starim čakavskim regresivnim pomakom silaznog naglaska, ali bez promjene naglasnoga

¹⁷ Sanja Vulić, O govorima u ogulinsko-modruškoj udolini potkraj 20. i početkom 21. stoljeća na primjeru govora Oštarija, Znanstveni institut Gradišćanskih Hrvatov, Dostupno na: [http://www.zigh.at/index.php?id=22&tx_ttnews\[tt_news\]=28&cHash=b42483f7ca09707ea5b14edf429aac7f](http://www.zigh.at/index.php?id=22&tx_ttnews[tt_news]=28&cHash=b42483f7ca09707ea5b14edf429aac7f) (22. 6. 2019.)

¹⁸ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 5.

¹⁹ Mate Kapović, O naglasku u staroštakavskom slavonskom dijalektu, Croatica & Slavica Iadertina, God. IV. Br. 4., str. 143. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=51945 (22. 6. 2019.)

*inventara, pa takvi primjeri imaju stare naglaske na novom mjestu.*²⁰ Istoče primjere poput: *čëra, čòv(i)k, gödna, dřžat, ôvde i sl.*²¹ Ta čakavska značajka ovjerena je i u govoru Zagorja Ogulinskog. Duljenje kratkog naglaska u slogu na koji je regresivno prenesena silina, u literaturi se naziva „kanovačkim” duljenjem, „kanovačkom pojavom” ili „kanovačkim akcentom”.²² Ta pojava, piše I. Lukežić, *javlja se u govorima sa sustavnim prijenosom siline na prednaglasnu kračinu, pri čemu se na tim novim distribucijskim mjestima siline realizira dugi akcent uzlazne intonacije.*²³ Takav naglasak ostvaren je u govoru Zagorja Ogulinskom, npr. *célo, jézik, kádi, lóvac, mábla, nóga, órij, rébro, žéna*.²⁴ U govoru Zagorja Ogulinskog mogu se pronaći primjeri u kojima se naglasak povukao na proklitiku, npr. *dò jutra, nà glāvu, nà more, nà njivu, ù grad, ù seno, ù škōlu, ù šumu, ù zrak*, ali i primjeri u kojima nije došlo do te pojave, npr. *na cèstu, na màšu, po vòdu, u blåto, u kölo*.²⁵ Iz svega rečenog proizlazi da je akcentuacija u govoru Zagorja Ogulinskog izrazito štokavska, ali sačuvane su i čakavske značajke.

4.2. Refleks jata

Prema praslavenskom jatu u čakavskom se narječju razvilo pet reflekasa, a to su: ikavski, ekavski, jekavski, ikavsko-ekavski i nezamijenjeni jat. Čakavski govori koji istovremeno rabe i ikavski i ekavski refleks jata u literaturi se nazivaju ikavsko-ekavskim govorima.²⁶ U govoru Zagorja Ogulinskog vidljiv je

²⁰ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 5.

²¹ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 5.

²² Iva Lukežić, 1990., ibid., str. 92.

²³ Iva Lukežić, 1990., ibid., str. 77.

²⁴ Iva Lukežić, 1990., ibid., str. 77.

²⁵ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 5.

²⁶ Božidar Finka, Čakavsko narječe, Čakavska rič, Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi, Br. 1, Split, 1971., str. 22.

ikavsko-ekavski odraz jata, pa je potrebno objasniti samu pojavu i u kojim točno slučajevima do nje dolazi. Riječ je o zakonu Jakubinskog i Meyera, koji su za istraživanja čakavskoga područja u prvoj polovici 20. stoljeća ustanovili određene zakonitosti kada se pojavljuje taj refleks. Jat će biti ekavski ako se nalazi ispred dentalnih suglasnika d, t, n, s, z, r, l, niza kojih slijede vokali a, o, u ili ø, a ikavski će refleks jata onda biti zastavljen u svim drugim slučajevima.²⁷ Na kraju riječi, u tvorbenim i gramatičkim morfemima realizirat će se ikavski refleks jata.²⁸ Tako je, npr. prema spomenutomu pravilu: *blēd, bēl, dēd, kōleno, mēra, mēsto, tēsto, vētar, čōvik, dīte, līp, mlíko, slīp, svīća*.

Taj refleks jata po pravilu Mayera i Jakubinskog pronalazimo i u sintagmama, npr. *mísit tēsto za orhnjāču, īmat līpo tēlo, līpa mēra*. Noviji se, jekavski refleks jata realizira u riječi *gnjézdo*, a ijkavski u riječima *cijéna, rijéka, rijēč* i sl.²⁹ Ovom je značajkom, dakle, govor Zagorja Ogulinskoga čakavski.

4.3. Čakavska jaka vokalnost

4.3.1. Puna čakavska nepreventivna vokalizacija slabog šva

U govoru Zagorja Ogulinskog šva je u kratkim i dugim slogovima dao vokal *a*: *čēsan, dànas, dâñ, dàska, màgla, sàñ, stáblo, stáklo, òtac, pàs, kàsno, vētar*.

Čakavska jaka vokalnost zastupljena je u tom govoru tendencijom pune čakavske nepreventivne vokalizacije slaboga šva, o čemu svjedoče primjeri: mjesni prilog *kádi* ('gdje'), npr. *Kádi si bíl?*, *Kádi se kúplješ nà moru?*, *Kádi si bíla čèra?*, *Kádi je dèda spâl?*, *Kádi mî je pribor za škôlu?*, *Kádi je bíl pîr?*, *Kádi su bíli nôvci?*, *Ne znâm kádi je màma* i sl.; imenica *màša* ('misa'), npr.

²⁷ Pravilo Meyer-Jakubinski, Dostupno na: <http://kagovori.gmk.hr/Pojmovnik/Adrijatizam> (28. 6. 2019.)

²⁸ Iva Lukežić, 1990., ibid., str. 13.

²⁹ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 6.

Idēm k mǎš; idēm na mǎšu; oblici osobne zamjenice ‘ja’ u I jd. s *mǎnūm* ‘sa mnom’, npr. *Ne idēš dànas s mǎnūm?* Međutim, nije sasvim dosljedna, pa se istodobno, piše S. Vulić za govor Turković Sela, rabe primjeri *młin* i *młinār*.³⁰ Jednako je i u zagorskom govoru.

4.3.2. Dvoglasi *ie* i *uo*

Za govor Zagorja Ogulinskog važni su dvoglasi *ie* i *uo* kao rezultati zatvaranja dugih fonema /e/ i /o/ bez obzira na podrijetlo, to jest *e > ie* i *o > uo*, npr. *jâ ne bi ziéla* (‘ja ne bih uzela’), *tek je piéto okòtla prâse* (‘tek je peto okotila prase’), *muôj vújac, duôjdu i pruôjdu*³¹ te primjeri poput *bliéd säft, sviédnō, tiélo*, nastali od prednjega nazala, jata i primarnoga *e*, zatim primjer *muôž* koji je nastao od stražnjega nazala te *puôž* nastao od slogotvornog *l*. Ipak, u današnje vrijeme sve se više gube dvoglasi, a ostaju samo u starijih govornika. Ova se značajka, iako su diftonzi svojstveni i drugim narječjima, može pribrojiti čakavskoj tendenciji pojačane vokalnosti jer diftonzi idu u pravcu zatvaranja.³²

4.4. Mijene konsonanata

Gubljenje konsonanta ili konsonantskih skupina svojstveno je svim narječjima, pa i čakavskome. Gubljenja mogu biti na početku, u sredini ili na kraju riječi. Ono što je karakteristično samo za čakavce jest pojava koju I. Lukežić naziva slabljenjem šumnika u zatvorenom slogu. U govoru Zagorja Ogulinskog za ovoga je istraživanja ovjeren primjeri *òst* (‘ocat’), a moguće su i općejezične mijene na početku riječi kao u primjeru *šènca* (‘pšenica’).

³⁰ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 7.

³¹ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 7.

³² Milan Moguš, Čakavsko narječe, Fonologija, Školska knjiga, Zagreb, 1997., str. 82-83.

4.5. Završno slogovno /l/

Zadržano finalno /l/ nije značajka koja je karakteristična samo za jedno narječe. Nju nalazimo kod čakavaca i kod kajkavaca, ali i u jednom manjem dijelu i u štokavskih govornika. Milan Moguš piše da se završno /l/ javlja u dvjema velikim grupama. Prvu grupu čine imenice s pridjevima, a u drugu grupu spada muški rod glagolskog pridjeva radnog.³³ Silvana Vranić uz spomenute dvije skupine navodi i treću kategoriju, tj. kategoriju dočetka unutrašnjega zatvorenog sloga osnova različitih riječi, npr. *bôl-na, kôl-ci, mûl-ci, nòrmâl-no, pâl-ci*.³⁴ Takav ostvaraj vidljiv je i u govoru Zagorja Ogulinskog. Finalno je slogovno /l/ očuvano u svim kategorijama (u imenica, pridjeva i glagolskoga pridjeva radnoga) u finalnoj i medijalnoj poziciji: *čâval, dèbel, glèdal, pâkal, pèkal, rëkal, sélce* i zasigurno je rezultat čakavske osnove.

4.6. Zamjenica *kaj* i tvorenice zamjenice *ča*

Zamjenica *kâj* prisutna je u govoru Zagorja Ogulinskog. Ona je ekvivalent upitno-odnosne zamjenice ‘što’ u hrvatskom standardnom jeziku. Tako će Zagorci upitati: *Kâj dëlaš?*; *Po kâj ïdëš?*; *Kâj jâ tô vîdîm tûj?* i sl. Osim toga, upotrijebit će *kâj* u značenju ‘koji’, npr. *Tô je ònâj pâs kâj smo ga čëra vîdli* (‘To je onaj pas kojeg smo vidjeli jučer’). Ono što je ovdje ipak važno napomenuti jest činjenica da se zamjenica *kâj* gubi kod mlađih generacija na ogulinskom području, ali ne u Zagorju Ogulinskem zbog utjecaja starijih generacija i odvojenosti od grada. Iako se u govoru Zagorja Ogulinskog koristi zamjenica *kâj*, pronalazimo tvorenicu *zâč* koja je nastala od zamjenice *čâ*, npr. *Zâč si tô nàpravil?* Zamjenicom *čâ* Zagorci tvore i prilog. Tako je i sa svezama zamjenice *čâ* i nekim prijedloga, npr. *Nâč si mètnul?* (‘na što si stavio?’), *Pôč si*

³³ Milan Moguš, 1997., ibid., str. 82.

³⁴ Silvana Vranić, Realizacija finalnoga slogovnoga /l/ u govorima čakavskoga narječja, Hrvati i Mađari u svjetlu prožimanja kultura i jezika, priopćenja hrvatskih sekcija III. međunarodnog slavističkog skupa pod naslovom „Teorija i praksa nastave slavenskih jezika”, Bibliotheca Croatica Hungariae, knj. 2., Pečuh, 1996., str. 279.

dòšal?, *Uč da mètnēm?* ('u što će staviti?').³⁵ Drugim riječima, kajkavska je zamjenica sekundarna, sociolingvistička značajka, a primarna je upitno-odnosna zamjenica bila *čă*, što opet ide u prilog čakavnosti govora Zagorja Ogulinskoga.

4.7. Protetski konsonanti *v-* i *j-*

Nekadašnje stare proteze još se uvijek dobro čuvaju u pojedinim riječima. Proteza je pojava u kojoj se /j/ ili /v/ predmeću riječima koje počinju vokalom.³⁶ Proteza /v/ ovjerava se uglavnom u kajkavaca i može se uključiti u vrlo rane kajkavske utjecaje na govor Zagorja Ogulinskog, npr. *vújac/vúje* ('ujak'), *vújna* ('ujna'), *vùvo* ('uhو'), *vúši* ('uši, nametnici'), *vùšesa* ('ušesa'), *vùsnica* ('usnica'), *vùčtelj* ('učitelj'), *vùčit* ('učiti'), *vùgljēn* ('ugljen'), *vùlje* ('ulje'), *vùra* ('ura') i sl. U govoru ima riječi s početnim *j-* ispred samoglasnika, što je uobičajeno i u čakavaca, tzv. protetski konsonant *j-* u riječima: *jápno* ('vapno'), *japnènica* ('vapnenica'), *jùžna* ('užina, ručak'), *jùžnat* ('užinati, ručati').

4.8. Rezultati **tj* i **dj*

S. Vulić piše da *kao refleks starohrvatskog fonema /t'/ u današnjem govoru Turković Sela izostaje tipično čakavski fonem /t̪/ pa se izgovara sukladno štokavskom /č/*.³⁷ U govoru Zagorja Ogulinskog potvrđen je takav ostvaraj, npr. *ćuk*, *kùća*, *nôć*, *pòmôć*, *smèće*, *vrića*. Refleks skupine **stj* javlja se često kao šć. U govoru Turković Sela i Zagorja Ogulinskog zabilježeni su primjeri: *blíšćat*, *dvòrìšće*, *ògnjìšće*, *klešća*, *lìšće*, *vrišćat*, *přšćat*, *púšćat*, *střnišće*, *šćâp*.³⁸ Primjer nalazimo i u imenici 'mast' u I. jd., npr. *s mǎšćūm* ('s masti'). Refleks skupine **dj* je /j/, kao i u čakavskome narječju, npr. *mèja* ('međa'), *slàje grôzje* ('slađe

³⁵ Darija Turković, 2016., ibid., str. 13.

³⁶ Darija Turković, 2016., ibid., str. 19.

³⁷ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 7.

³⁸ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 9

grožđe’), *mlàja cùra* (‘mlađa djevojka’), ali ipak prevladavaju primjeri s fonemom /ʒ/, npr. *glàdī*, *lùdī*, koji je jednak, piše S. Vulić, štokavskom.³⁹

4.9. Refleks vokala *e

S. Vulić piše da u govoru Turkovića izostaje tipično čakavski refleks nekadašnjeg prednjega nazalnoga vokala a ispred j, č, ž. Kao posljedica postupne štokavizacije govor se jèz(i)k, žèt střn, prez. žänjēm.⁴⁰ Takva je situacija i u govoru Zagorja Ogulinskog. Negdašnji prednji nazal *e uvijek daje *e*: *jèz(i)k > język-*, *mêso < mës-*, *pàmët < pamët-* i sl.

4.10. Refleks stražnjeg nazala *ø i slogotvornog *l

U govoru Zagorja Ogulinskog potvrđeno je izjednačenje odraza stražnjeg nazala i samoglasnog *l (*ø = *l > u), npr. *mûž*, *sùbota*, *zûb*, *rúka*; *vûk*, *jäbka*, *dûg*, *sûnce*.⁴¹ Tako je moguće u svim trima narječjima, dosljedno u štokavskom, uglavnom u čakavskom, u manje govora unutar kajkavskoga narječja.

4.11. Redukcija kratkoga zanaglasnog fonema /i/

U svim ogulinskim govorima, a osobito u govoru Zagorja Ogulinskog, izrazito je uočljiva tendencija redukcije kratkoga zanaglasnoga fonema /i/, npr. *gòdna*, *gònt*, *jùžna*, *krùnca*, *mìsečna*, *míšalca*, *mòlt*, *nèdlja*, *ròdt*, *pìšcë*, *pùnca*, *svètca*, *zlàtca*, *zìherca*, *žigèrca* (‘jetrica’). U govoru Zagorja javljaju se primjeri u kojima dolazi do redukcije fonema /u/ (primarno od slogotvornog *l*), npr.

³⁹ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 9

⁴⁰ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 7.

⁴¹ Marina Marinković, Ikavsko-ekavski refleks jata u štokavskim govorima istočnoga karlovačkoga pokuplja, Hrvatski dijalektološki zbornik, No. 21, 2017., str. 9. Dostupno na:
<https://doi.org/10.21857/mwo1vc5ely> (22. 6. 2019.)

jåbka. Slično toj pojavi mogu se uočiti i sažimanja, npr. u riječima *svéđno mî je* ('svejedno mi je') i *njêv pâs* ('njihov pas').⁴²

4.12. Odraz promjene *vþ-* > *v-* > *ø* i prijedloga *vþ* > *u*

Odraz promjene *vþ-* > *v-* > *ø*, to jest gubljenja v nakon gubljenja poluglasa, kao značajku čakavskoga narječja, nalazimo u primjerima *nùk* i *nùka* ('unuk i unuka'), *ziêt* ('uzeti'), *čëra* ('jučer'). Glagol *ziêt* u prezentu glasi *zëmëm*. Funkcionalan je prijedlog *u* od *vþ-*, npr. *u pódne*, *u pètâk*, *u sèlu*, *u vòćaru* i sl.⁴³ Iako je u mnogim čakavskim govorima tako, ta pojava načelno se može tumačiti kao utjecaj štokavskoga narječja.

4.13. Status fonema /x/

Fonem /x/ u govoru Zagorja Ogulinskog nerijetko se gubi, npr. *armònika*, *ïljada*, *lâd*, *plàta* ('plahta'), *strâ*, 1. jd. prezenta *òću*, G mn. *od nàši lîpî mâm*, *râna* ('hrana'), *râst*, ('hrast'), ili je supstituiran fonemima /v/ i /j/, npr. *u strâvu* ('u strahu'), *grîj*, *kijat* ('kihati'), *krüv*, *dùvân*, *júva*, *bùva*, *glûv*, a u skupini /hv/ supstituiran je fonemom /f/, npr. *pofálit*, *fála* i sl.⁴⁴ Ovakav je status fonema /x/ moguć i kao rezultat čakavske osnove i štokavskoga utjecaja.

4.14. Rezultat skupine *čr

U govoru Zagorja Ogulinskog sačuvala se stara skupina *čr, npr. *čîv*, *čîvljiv*, *čîp*, *črišnja*, ali u puno manje primjera. Uglavnom je stariji skup *čr realiziran kao *cr*, kao što je u štokavskom narječju, ali danas već i u mnogim čakavskim govorima.

⁴² Darija Turković, 2016., ibid., str. 26.

⁴³ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 8.

⁴⁴ Marina Marinković, 2017., ibid., str. 238.

Strane se skupine **sp*, **sk*, **st* zamjenjuju skupinama *šp*, *šk* i *št*, pa se u govoru Zagorja Ogulinskog može čuti: *štìmat*, *štérnja*, *štàla*, *škúro*, *špàjza* i slično, što je moguće u svim trima narječjima.

4.15. Rotacizam

Pojava rotacizma nije svojstvena samo čakavskim govorima, već se javlja i u mnogim kajkavskim govorima te u jednom dijelu štokavskih govora. Do rotacizma dolazi kada je prezentska osnova glagola ‘moći’ rotacirana pa se fonem /ž/ zamjenjuje fonemom /r/.⁴⁵ U govoru Zagorja Ogulinskog primjeri su sljedeći: *mòrēm* (1. l. jd. prez.), *mòreš* (2. l. jd. prez.), *mòre* (3. l. jd. prez.), *mòremo* (1. l. mn. prez.), *mòrete* (2. l. mn. prez.), *mòru/mòredu* (3. l. jd. prez.).

4.16. Disimilacija

Od disimilacijskih pojava u govoru Zagorja Ogulinskog mogu se čuti preoblike skupa *mñj*, tipične i za štokavsko i za čakavsko narječje, npr. dimnjačar > *dîmljačār*, dimnjak > *dîmljāk*, sumnjam > *súmljām* i sl.

4.17. Depalatalizacija

Depalatalizacija je uglavnom karakteristična za kajkavsko narječje, dijelom i čakavske govore, a u govoru Zagorja Ogulinskog potvrđena je među provjeravanim primjerima samo u primjeru *slīva* (‘šljiva, voćka’), no upravo tako je i u mnogim ikavsko-ekavskim čakavskim govorima.

4.18. Tercijarna jotacija

Treća jotacija rijetka je, provedena je samo u primjerima poput *ćèdan* (‘tjedan’), *ćèrat se* (‘tjerati se’) i *pòćerat* (‘potjerati’), te ju u njima možemo smatrati štokavskim utjecajem na govor Zagorja Ogulinskog, dok u ostalim

⁴⁵ Iva Lukežić i Marija Turk, Govori otoka Krka, Libellus, Crikvenica, 1998., str. 93.

primjerima ostaje slijed neizmijenjen, što je zasigurno rezultat čakavske starine u tom govoru.

Može se ustvrditi da u govoru Zagorja Ogulinskog ipak ima najviše čakavskih obilježja: relikti akcentuacije, refleks jata, čakavska jaka vokalnost, tvorenica *zâč*, prilozi *pôč*, *nâč* i *ûč*, slabljenje šumnika te gubljenje v nakon gubljenja poluglasa na početku riječi. U štokavska fonološka obilježja ubraja se: glavnina akcenatskih značajki, izostanak tipično čakavskoga rezultata prednjeg nazala u /a/ ispred j, č, ž, djelomična treća jotacija, većinom redukcija fonema /i/, uglavnom status fonema /x/, a u kajkavska obilježja: zamjenica *käj* i proteza. Završno slogovno /l/ i rotacizam potvrđeni su u svim narječjima. Rezultati **tj* i **dj* svojstveni su čakavskome i štokavskome narječju, a stara kajkavska i čakavska skupina *čr* kao *cr* moguća je i kao rezultat čakavske osnove, ali i štokavskoga utjecaja.

5. Morfološke osobitosti

U govoru Zagorja Ogulinskog, kao i u govoru spomenutog Turković Sela, na morfološkoj razini u velikoj mjeri se još uvijek dobro čuvaju čakavske značajke.⁴⁶ Važno je istaknuti da je imenički i pridjevsko-zamjenički sustav u cijelosti čakavski.⁴⁷ Sačuvani su mnogi stari čakavski nastavci imenica, npr. *òremo s kònji, ìmām pùno krâv, dâj tîm óvcam jìst, kàj tô ìmaš u rúki?* i sl.⁴⁸ S. Vulić ističe značajke čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta koje su vidljive i u govoru Zagorja Ogulinskog, npr. komparacija pridjeva, prijedložne sveze *zâč* ('zašto'), neodređena zamjenica *kî* ('tko'), brojevi na *-najst*, neki prezentski oblici, oblik *nî* za 3. lice jd. zanijekanog svršenoga prezenta glagola biti, oblici za 3. lice množine koji završavaju na /u/, npr. *òni vòzu* itd.⁴⁹ S. Vulić piše da je *stari kajkavski utjecaj prepoznatljiv u uporabi upitno-odnosne imeničke zamjenice kàj za neživo.*⁵⁰

Ovaj je rad usmjeren na morfologiju deklinabilnih vrsta riječi, pa će se izložiti oblici imenica, zamjenica, brojeva i pridjeva.

5.1. Imenice

Kod imenica u govoru Zagorja Ogulinskog značajne su gramatičke kategorije roda (muški, ženski i srednji rod), broja (jednine i množine), padeža (N, G, D, A, V, L, I) te kategorije 'živo'/'neživo'. Razlikuju se tri sklonidbene vrste (*a*-vrsta, *e*-vrsta i *i*-vrsta).

⁴⁶ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 3.

⁴⁷ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 3.

⁴⁸ Hrvoje Salopek. Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline, Centar za kulturu, Ogulin, 2000., str. 154.

⁴⁹ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 3.

⁵⁰ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 4.

I. a-vrsta m. r.

N jd.: apàrāt, belánjak, bǐcko ('nerast'), Bôg, Bòž(i)ć, brät, bǐlog, bùbreg, cěr, cvít, čöv(i)k, čök ('mladi junac'), dǐm, dǐmljāk, fǎžol, gräb, grâd, mèdved, kökōt ('pijetao'), krüv, pijánac, pläc, pöp, râj, râst ('hrast'), stàrac, stúp, svèkar, škrälüp ('skorup'), túljak, ümorak ('krastavac')

G jd.: Bòga, bräta, bùbrega, bunára, díma, dräča, fažola, guláša, járca, kökôta ('pijetla') kräja, krüva, gríjā, mèdveda, öbičāja, päpra, pläča, sijáča, škralúpa ('skorupa'), zävičāja

D jd.: bälavacu, bokétu ('posudi za mljeko'), bravúncu ('mravu'), čöv(i)ku, dǐmljāku, jêžu, krüvu, ládu ('hladu'), mäku, pétku, pöpu, sìru, svèkru, vrátu

A jd.: böket ('posudu za mljeko'), dâr, drôb ('crijeva'), dvôr, lîšnják ('lješnjak'), mèdveda, měžnára ('zvonara'), òrij ('orah'), větar, závoj, zíd

A je jednak N za 'neživo', npr. *gumènják, jèzik, krüv, lôj, päpar, vlâk*, a nastavak je -a za 'živo', npr. *čòka, Ívana, kònja, piljúna* ('orla'), *vòla*.

V jd.: bräte, mèdvede, júncu, kökôtu ('pijetlu'), máčku, měžnáru ('zvonaru'), mûžu, pádu, pöpe, sijáču, túlku, větru, vòlu

L jd.: čámcu, dröbu, fažolu, glásu, kämēnu, kljúču, lüku, mráku, nosáču, pánju, pétku, strávu ('strahu'), šténcu, žèpu

I jd.: čöv(i)kom, kònjem, Mârkom, nóżem, opasáčom, pöpom, plügom, träktorom, sijáčem, Slâvkom, ümorkom ('krastavcem'), vòlom, zúbom, životom

U I jd. imenica muškoga roda nastavak je -om, odnosno -em, ovisno o nepalatalnom/palatalnom dočetku osnove.

N mn.: bàti, bravúnci ('mravi'), črví, jârci, köfani ('spremišta za odjeću'), kôlci, kònji, krûgi, lánci, mîši, ògnji, pâúki, sájmi, sìri, svâti, šcéapi, vrâgozi/vrâgi

G mn.: bravúnci/bravúncov, čvárki/čvárkov, dánī, kòfani/kòfanov ('spremišta za odjeću'), komádī, kònji/kònjov, lánci/láncov, ògnji/ògnjov, pàūki/pàūkov, sájmi/sájmov, sìnov, šcéapi/šcéapov, vòli/vòlov, vrägov

U G mn. imenica muškoga roda jednako prevladavaju nastavci *-i* i *-ov*.⁵¹

Kod imena naselja, tj. zaselaka u G mn. izmjenjuju se nastavci *-i* i *-ø*, npr. *Jâ sam iz Dèsmerci; ïdêm iz Dèsmeric.*

A mn.: bravúnce, črvé, čvárke, kòfane, kôlce, kònje, krúge, lánce, mäke, mìše, ògnje, pàūke, šcéape, vrâge/vrâgove

D mn.: bravúncim, črvim, körénim, kôlcim, kònjim, mìšim, pàūkim, sìnovim, vrâgovim

V mn.: ljûdi, sìnovi, vrâgovi, závoji

L mn.: bravúncim, júncim, kùmovim, kònji, mìši, pàūki, sìnovi, vrâgovi

U L mn. imenica muškoga roda nastavci su *-i* i *-im*.

I mn.: bravúnci, črví, júnci, kùmovi, kònji, mìši, pàūki, sìnovi, vrâgovi, závoji

U I mn. muškoga roda nastavak *-i* je prihvaćen i u novome leksičkom sloju, npr. *s makaróni*, sa šampinjóni, sa šampóni.⁵²

I. a-vrsta, s. r.

N jd.: àvto, díte, dřvo, gřlo, jájce ('jaje'), jápno ('vapno'), kôleno, mlíko, něbo, òkno ('prozor'), öko, sèlo, üvo, víno, vríme, vretèno, (v)ülje, zlò

G jd.: àvta, blâga, díteta, dřveta, gřlā, grôzja, jütra, mësa, nêbâ, têsta, jüga, kòpita, píleta, säla, vrímena, zlâta

⁵¹ Nastavak *-ov* u G mn. imenica muškoga roda pojavljuje se kod govornika srednje i starije dobi, dok je u mlađih generacija češće zastupljen nastavak *-i*.

⁵² Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 13.

D jd.: àvtu, blâgu, dìtetu, dřvetu, gřlu, grôzju, kòlenu, mêsu, nèbu, pèru, sèlu, sìmenu, têstu, vrímenu, zlâtu

A jd.: bläto, crévo, jäto, jügo, kòleno, lěto, mlíko, pèro, pódne, sìto, üvo, vretèno, vríme

V jd.: àvto, bläto, crévo, ìme, jäto, jügo, kòleno, lěto, mlíko, pèro, pódne, sèlo, sìto, vretèno, vríme, zlö

L jd.: àvtu, blätu, crévu, čelu, pèru, pódnu, sèlu, têstu, vretènu, vrímenu, zlù

I jd.: àvtom, čèlom, dřvetom, jájcem, jápnom, jílom, něbom, sèlom, sìtom, präsetom, tèletom, vretènom, vrímenom, zlòm

N mn.: créva, jâjca, jápna, kòla, môra, plemèna, sèla, sìta, pòlja, raspéla, vîšala, vrimèna, zvöna

G mn.: crév, jájac, jápnov, kòpitov, plemèni/ov, prágov, prämenov, sèlov, sìtov, stáklov, raménov, raspélov, vîšali, vriméni, zvöni

U G mn. imenica srednjega roda zastupljeni su nastavci: -*ø*, -*ov/ev* i -*i*.

A mn.: děla, gòdīšća, jíla, nêbā, plemèna, pôljā, třnja, šíblja, zvöna

DL mn.: crévi(m), jájci(m), jápni(m), plemèni(m), sèli(m), sìti(m), raspéli(m), vîšali(m), vriméni(m), zvöni(m)

U D i L mn. srednjega roda nastavci su -*i* i -*im*.

I mn: crévi, jájci, jápni, plemèni, sèli, sìti, raspéli, vîšali, vriméni, zvöni.

I. e-vrsta, ž. r.

N jd.: bäba, bél(i)ca ('vrsta kobasice'), brädva, čížma, črišnja, dìvōjka, dúša, góra, Įvanja, káfa, kít(i)ca, kòb(i)la, křmača, mèja, mòlitva, nèvesta, nòga, óvca,

pàlènta, pçèla, píla, píva, pràbabá, ròba, rùška ('kruška'), štäla, tráva, tùka ('pura'), Vídova ('blagdan')⁵³

Nastavak -a neizmijenjen je izvorni nastavak N jd. a-osnova i ja-osnova ženskog gramatičkog roda, ali i u imenica muškoga prirodnog roda, npr. *slúga*, *vòjvoda*, *ùbojica i sl.*⁵⁴ Hipokoristična muška imena s nastavcima -o/-e u N jd. sklanjaju se po e-vrsti, npr. *Ánte*, *Bráco*, *Máte*, *Sláve*, *Zdráve*.⁵⁵

G jd.: Áne, båbe, Båre, brítve, cíce, címe ('lišća krumpira'), críkve, gláve, gráne, gréde, güb(i)ce, kréde, mätke, mùz(i)ke, píle, pípe ('slavine'), váge, zíme, zlát(i)ce

D jd.: dàski, dítelni, divòjčici, döktorci, dúši, glávi, káfi, käplji, křpi, küći, mâjki, mašíni, müki, pípi, råni, těti, trávi, žíški

A jd.: båbu, bëvāndu, críkvu, džëzvu, glâvu, Góspu, kàugumu, kòblu, júhu, mètlu, nèdlju, pàdelu, pomìvaljku ('spužvastu krpu'), sìk(i)ru, srédu, sténu, šèncu, šümu, zvézdu, žéravcu, žigërcu

V jd.: båbo, dûšo, čëri, kòblo, kòkòši, lësko, Líčanko, mâjko, mašíno, sténo, Zágorko, zvézdo, žéravco

L jd.: böci, böč(i)ci, dràž(i)ci, glávi, jåbki, krävi, mäši, štäli, råni, ráni ('hrani'), vòdi

I jd.: armònìkòm/ùm, blìtvòm/ùm, dëkòm/ùm, džëzvòm/ùm, mäšòm/ùm, mètlòm/ùm, vòdòm/ùm, vrìćòm/ùm

U I jd. imenica ženskoga roda javljaju se nastavci -òm i -ùm.⁵⁶

⁵³ Blagdanska imena koja su nastala poimeničenjem nekadašnjih odnosnih pridjeva, redovito su ženskoga roda. Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 13.

⁵⁴ Iva Lukežić, Zajednička povijest hrvatskih narječja, 2. Morfologija, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2015., str. 53.

⁵⁵ Iva Lukežić, 2015., ibid., str. 53.

⁵⁶ Takva je situacija i s osobnim ženskim imenima, npr. Kláròm /ùm, Mònikòm /ùm, Sànjòm/ùm, Vídòm/ùm i slično.

N mn.: bâbce ('loš kukuruz'), brîtve, crîkve, dàšcice, glâv(i)ce, glâve, mâčehe, mère, nâćke ('drveno korito'), nòšnje, òbrve, pòtkove, sèstre, žene.

G mn.: bâleg, bânak, cìpanic, cûr, črišanj, gödin, kôkoš, kûć, kvöčák, lökav, märak, mišajāč ('kuhača'), mûrav, pögäč, pòlic ('pečenog krumpira na polovice'), smökav, šljiv, štâl, vrîć, žen, živín, životinj, lîganj/i, tórbî

U G mn. imenica toga tipa nastavak je dosljedno -ø, ali se ponegdje javlja i nastavak -i.⁵⁷

A mn.: bolèšcine, bâlege, bâanke, cìpan(i)ce, kôkoši, lîgnje, lökve, mûrve, pögäče, smökve, štale, tàšne ('torbe')

D mn.: bolèšcinam, bâlegam, bânkam, cìpanicam, kôkošam, kolègcam, lîgnjam, lökvam, mûrvam, pögäcam, štâlam, tórbam

V mn.: pòtkove, sèstre, žene

L mn.: böca, kôkoša, kòza, nòga, njïva, štala, štiga, sèstram, tórbam

U L mn. nastavak je u većini slučajeva -a, ali se javlja i nastavak -am.

I mn.: böcami, kôkošami, kòzami, jäbkami, nògami, sèstrami, štälami, tórbami

II. i-vrsta, ž. r.

I. Lukežić piše da je *stapanjem između i-osnova m. r. i i-osnova ž. r. nastala u ranom srednjejezičnom razdoblju jedinstvena paradigma i-osnova ž. roda*.⁵⁸

N jd.: bòlëst, cî ('kći')⁵⁹, cûd, drágost, gämäd, glâd, jësën, lâž, lénost, ljúbav, körîst, kôst, mâst, nárv, nôć, pêć, pòmôć, príčest, smřt, sôl, stvâr, zvêr

G jd.: kôsti, nápasti, nòći, öči, sòli, stvâri

⁵⁷ Isto vrijedi i za imena naselja, npr. ïmag bâbu iz Mòdrûš (Modruše u N. mn. ž. r.). Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 13.

⁵⁸ Iva Lukežić, 2015., ibid., str. 59.

⁵⁹ Tipično čakavski oblik imenica c(i)ér. Oblik N. jd. jednak je obliku A. jd.) 'kći', ali se počinje rabiti i oblik cî. Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 13.

D jd.: bòlèsti, mlàdòsti, nòci, stvâri

A jd.: kôst, krìpòst, lâs ('vlas'), lâž, lénost, ljúbav, mâst, príčest, vérnost

V jd.: jèséni, krìpòsti, lénosti, lâži, príčesti, vérnosti

L jd.: bòlèsti, ljúbavi, körísti, mâsti, mlàdòsti

I jd.: bòlèsti, cûdi, drágòsti, gàmâdi, glâdi, jèséni, lâži, lénosti, ljúbavi, náravi, nòci, pêci, pòmòci, príčesti, smřti, sòli, stvâri, zvêri, kòrišcûm, krëpošcûm, mâšcûm

U I jd. imenica ženskoga roda i-vrste javljaju se nastavci *-i* i *-ǖm* kao i u I jd. imenica ženskoga roda e-vrste.

N mn.: kösti, míсли, nòci, stvárī

G mn.: bòlèsti, mâsti, míсли, nòcī, pêci, stvárī, vëčeri

A mn.: kösti, míсли, nòci, stvárī

DL mn.: bòlèstim, míslim, nòcīm, pêcim, stvárīm, vëčērim

U D i L mn. imenica ženskoga roda i-vrste javlja se nastavak *-im.*

V mn.: kösti, míсли, nòci, stvárī

I mn.: bòlèsti, míсли, nòcī, pêci, stvárī, vëčeri

U I mn imenica ženskog roda i-vrste javlja se nastavak *-i.*

5.1.1. Nepravilne imenice

U govoru Zagorja Ogulinskog pronađene su imenice koje odstupaju od deklinacijskih vrsta:

N jd. *čöv(i)k* za množinu rabi se N mn. *ljûdi*, DLI mn. *ljûdimi*.

N jd. *díte*, G jd. *díteta*, za množinu koristi se zbirna imenica gramatičkoga ž. r. jd. *díca*.⁶⁰

5.1.2. Morfonološke promjene u imeničkoj sklonidbi

U jednom dijelu imenica I. vrste s. r. u svim je padežima osim u N, A i V jd. osnova proširena sufiksom *-n-*: *íme, ràme, sìme, tìme, vìme, vríme*; G jd. *ímena, ràmena, sìmena, tìmena, vìmena, vrímena*; D jd. *ímenu, ràmenu, sìmenu, tìmenu, vìmenu, vrímenu*; N mn. *ímena, ràmena, sìmena, tìmena, vìmena, vrímena*; G mn. *ímenov, ràmenov, sìmenov, tìmenov, vìmenov, vrímenov*; D mn. *ímenim, ràmenim, sìmenim, tìmenim, vìmenim, vrímenim*.⁶¹

5.1.3. Nepostojano *-a-*

U dijelu imenica I. vrste, s. r. *-a-* je umetnuto u G mn.: *góvno: gòvān, jèdro: jedár, rèbro: rebár, písmo: písām*.

U imenica II. vrste, ž. r. *-a-* je umetnuto u G mn.: *bàčva: bàčāv, críkva: críkāv, črišnja: črišānj, čùška: čùšāk, dìvōjka: dìvoják, gràblje: gràbälj, lìtra: lítär, nàrānča: nàrānč, nòšnja: nòšānj, óvca: óvāc, pògača: pògāč, ròglje: rògālj, ròška: ròšāk, rùška: rùšāk*.⁶²

5.1.4. Neprovodenje sibilarizacije na dočetku osnove

Velari k, g, h, ispred i ili e ne mijenjaju se u c, z, s.: *dúga: dûgi, dùh: dûhi, dâk: dâki, gumènjâk: gumenjáki, jèzik: jèziki, jùnâk: junáki, krûg: krûgi, mùka: mùki, òpanak: òpânski, pâuk: pâuki, rúka: rúki, sèljâk: seljáki, slúga: slúgi, tèžâk: tèžáki, vrâg: vrâgi, vûk: vûki*. U imenica se druga palatalizacija nije provela.⁶³

⁶⁰ Silvana Vranić, Govori sjeverozapadnoga makrosustava na otoku Pagu, Matica hrvatska Ogranak Novalja, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2011., str. 30.

⁶¹ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 31-32.

⁶² Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 32.

⁶³ Mihaela Matešić, 2016., ibid., str. 41.

5.1.5. Nesustavna palatalizacija

S. Vranić piše kako se *nesustavna palatalizacija provodi kada osnova završava konsonantima k, g, h ili c (i u imenica koje imaju ispred -ac konsonant s ili z, t ili d, npr. čöviku, junáku, siromáhu, težáku, vrâže.⁶⁴* U ovome govoru palatalizacija je na dočetku osnove V jd. imenica a-vrste m. r., potvrđena samo u primjerima koji su posuđeni iz književnoga jezika, točnije iz raznih molitvi ili biblijskoga konteksta, npr. *Bòže, Dùše, Óče i sl.*⁶⁵

5.2. Zamjenice

Zamjenice se po funkciji i značenju dijele na osobne (lične), posvojne, pokazne, upitno-odnosne te neodređene. U ovom se radu donose uočene osobitosti zamjenica u govoru Zagorja Ogulinskog.

5.2.1. Osobne i povratna zamjenica

Barić i sur. pišu da *osobne (lične) zamjenice zamjenjuju glagolska lica, upućuju na njih te pokazuju odnos između govornih osoba, a povratna zamjenica zamjenjuje sve osobne zamjenice kad se radnja vraća na subjekt.*⁶⁶

	1. l. jd.	2. l. jd.	povratna	1. l. mn.	2. l. mn.
N	jâ	tî	-	mî	vî
G	mëne, me	tëbe, te	sëbe, se	nâs	vâs
D	mëni, mi	tëbi, ti	sëbi, si	näm	väm
A	mëne, me	tëbe, te	sëbe, se	nâs	vâs

⁶⁴ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 35.

⁶⁵ Joža Horvat, Iz morfologije govora Svetoga Đurđa, Imenice a-deklinacije, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2013., str. 265.

Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=152203 (22. 6. 2019.)

⁶⁶ Barić i sur. Hrvatska gramatika, Školska knjiga, Zagreb, 1997., str. 204.

L	měni	těbi, ti	sěbi	näm	vämi
I	mänōm, mänūm	töbōm, töbūm	söbōm, söbūm	nämi	vämi

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn. s. r. i ž. r. mn.
N	òn	òno	òna	òni òna, òne
G	njèga, ga		njê, je	njî, jî
D	njèmu, mu		njôj, joj	njîm, jîm
A	njèga, ga		njû, je	njî, jî
L	njèm(u)		njôj	njîm(i), njî
I	njîm		njôm, (š)njûm	njîmi

5.2.2. Upitne i odnose zamjenice za značenje ‘živo’ – *kî*, i ‘neživo’ – *kàj*

Primjena upitno-odnosne zamjenice *kàj* za neživo, piše Vulić, *pripada među starije kajkavizme u govoru Zagorja Ogulinskog*, npr. *kàj vèlīš?*; *kàj je sàd bìlo?*; *žäl mi je kàj je tàkō ispalo*.⁶⁷ Za zamjenicu *kàj* rabi se genitivni oblik *čèga*, a za zamjenicu *kî* *kòga*. U govoru se primjenjuju prijedložne sveze *zâč* i *pôč* kao signali čakavske podloge govora, npr. *Zâč si tô nàpravil?*; *Pôč si dôšla?* Čakavskim se obilježjem može smatrati i uporaba neodređene zamjenice *nìš* u značenju (‘ništa’), npr. *Nísi dànas nìš propùstil ù škôli*; *Nísi nìš pojla*.

⁶⁷ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 14.

Neodređena zamjenica *něšto* koristi se u značenju istom kao i u standardu, npr. *Něšto si dělām za pójist.*⁶⁸

N	kî	käj
G	kòga, kèga	čèga
D	kòmu, kèmu	čèmu
A	kòga, kèga	käj
L	kòmu, kèmu	čèmu
I	kîm	(š)čím

Zamjenica *kî* ustanovljena je i u neodređenom značenju, npr. *Kad te kî ogovára iza léða, tî se ne obáziri.; Ìde prëčki da je kî ne vïdi.; Dělām svë kàko kî zàmisli.* Od te se zamjenice formiraju i njezine složenice, npr. *Nìkî mi nî dòšal pòmôć na njívu.* Ta se zamjenica rabi i u upitnom značenju: *Kî je tô dèčko?* ('koji je to dečko?').⁶⁹

5.2.3. Posvojne zamjenice i posvojno-povratna zamjenica

Posvojne zamjenice zamjenjuju posvojne pridjeve i ukazuju kojem licu nešto pripada. Te se zamjenice sklanjaju kao i pridjevi te su uvijek u istome padežu kao i imenica uz koju stoje.⁷⁰ *Posvojno-povratna zamjenica svôj iskazuje pripadanje subjektu bilo kojega roda ili broja*⁷¹, npr. *Jâ ču tî dàt svòje lâče, a tî mî posúdi svòju kïklju/kïtlju* ('ja ču ti dati svoje hlače, a ti mi posudi svoju haljinu, suknu').

⁶⁸ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 14.

⁶⁹ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 14.

⁷⁰ Barić i sur. 1997., ibid., str. 204.

⁷¹ Barić i sur. 1997., ibid., str. 204.

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	môj	mòje	mòja	mòji	mòja	mòje
G	mòjeg(a), môg(a)	mòjeg(a), môg(a)	mòjē	mòji	mòji	mòji
D	mòjem(u), môm(u)	mòjem(u), môm(u)	mòjōj	mòjim	mòjim	mòjim
A	mòjeg(a), môg(a), môj	mòje	mòju	mòje	mòja	mòje
V	môj	mòje	mòja	mòji	mòja	mòje
L	mòjem(u), môm(u)	mòjem(u), môm(u)	mòjōj	mòjim	mòjim	mòjim
I	mòjim	mòjim	mòjōm, mòjūm	mòjim(i)	mòjim(i)	mòjim(i)

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	näš	näše	näša	näši	näša	näše
G	näšeg(a)	näšeg(a)	näšē	näšī	näšī	näšī
D	näšem(u)	näšem(u)	näšōj	näšīm	näšīm	näšīm
A	näš, näseg(a)	näše	näšu	näše	näša	näše
V	näš	näše	näša	näši	näša	näše
L	näšem(u)	näšem(u)	näšōj	näšīm	näšīm	näšīm
I	näšīm	näšīm	näšōm, näšūm	näšīm(i)	näšīm(i)	näšīm(i)

Posvojna zamjenica za 3. l. mn. m., s. i ž. r. njihov, njihovo, njihova i posvojna zamjenica za 3. l. jd. ž. r. njézin, njézino, njézina sklanjaju se kao posvojna zamjenica za 3. l. jd. m. i s. r. njègov, njègovo, njègova.⁷²

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	njègov	njèg(o)vo	njèg(o)va	njèg(o)vi	njèg(o)va	njèg(o)ve
G	njèg(o)veg	njèg(o)veg	njèg(o)vē	njèg(o)vi	njèg(o)vi	njèg(o)vi
D	njèg(o)vem	njèg(o)vem	njèg(o)vōj	njèg(o)vim	njèg(o)vim	njèg(o)vim
A	njègov, njèg(o)veg	njèg(o)vo	njèg(o)vu	njèg(o)ve	njèg(o)va	njèg(o)ve
L	njèg(o)vem	njèg(o)vem	njèg(o)vōj	njèg(o)vim	njèg(o)vim	njèg(o)vim
I	njèg(o)vim	njèg(o)vim	njègovōm/ūm	njèg(o)vi(m)	njèg(o)vim	njèg(o)vim

Prema tome okviru deklinira se upitna pridjevska zamjenica *čijī*, *čijē*, *čijā*, neodredene zamjenice *nīčijī*, *nīčijē*, *nīčijā*; *svāčijī*, *svāčijē*, *svāčijā*;

⁷² Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 105.

*svàkakov/svàkakvi, svàkakvo, svàkakova/svàkakva; nìkakov/nìkakov, nìkakvo, nìkakva; pokazne zamjenice tàkov/tàkav, tàkvo, tàkva; onàkav, onàkvo, onàkva i upitna zamjenica kàkov/kàkav, kàkvo, kàkva.*⁷³

5.2.5. Pokazne zamjenice

Pokazna zamjenica *òvāj, òvō, òvā* pokazuju i upućuju na nešto te obilježavaju komu je to blisko.⁷⁴ Pokazne i neodređene zamjenice imaju oblike *tàkov, tàkva, tàkvo*, kao i neodređene oblike npr. *nìkakov, nìkakva, nìkakvo*. S. Vulić piše da je takav tip zamjenica redovit u čakavskom, ikavsko-ekavskom dijalektu, što opet potvrđuje pripadnost govora Zagorja Ogulinskog tome dijalektu.⁷⁵

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	tâj	tô	tâ	tî	tâ	tê
G	tëg(a)	tëg(a)	tê	tî	tî	tî
D	tèm(u)	tèm(u)	tôj	tîm	tîm	tîm
A	tâj, tëga	tô	tû	tê	tâ	tê
L	tèm(u)	tèm(u)	tôj	tîm	tîm	tîm
I	tîm	tîm	tôm, tûm	tîm(i)	tîm(i)	tîm(i)

U pridjevsko-zamjeničkoj sklonidbi postojana je uporaba nastavka *-eg(a)* u genitivu i akuzativu te nastavka *-em(u)* u dativu i lokativu, npr. kod pokaznih zamjenica: *tëga* i *ònega*; neodređenih zamjenica, npr. *svàkem trëba pòmòć*; kod pridjeva i poimeničenih pridjeva, npr. *iz Ögulinskeg Zágörja; mřzlega mlíka*,

⁷³ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 106.

⁷⁴ Barić i sur., 1997., ibid., str. 204.

⁷⁵ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 14.

kod rednih brojeva, npr. *pēteg ôsmeg*, u *sêdmem mîsecu*.⁷⁶ U primjeru kao što je npr. *po tûđî lîvâdâ* ('po tuđim livadama') prisutan je nastavak *-i* u L. mn. pridjevsko-zamjeničke sklonidbe. Navedena sklonidba u I. mn ima nastavak *-imi*, npr. *ôn se sa svîmi lâko dogòvori*, koji je vidljiv i kod u poimeničenih pridjeva, npr. *s mlâdimi ljúdimi*.⁷⁷

Zamjenica *sâv, svë, svâ* mijenjaju se prema sljedećemu obrascu:

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	sâv	svë	svâ	svî	svâ	svë
G	svèg(a)	svèg(a)	svë	svî	svî	svî
D	svèm(u)	svèm(u)	svôj	svîm	svîm	svîm
A	svèg(a), sâv	svë	svü	svë	svâ	svë
V	sâv	svë	svâ	svî	svâ	svë
L	svèm(u)	svèm(u)	svôj	svîm	svîm	svîm
I	svîm	svîm	svôm/svûm	svîmi	svîm(i)	svîm(i)

5.2.6. Zamjenički pridjev *sâm*

Zamjenički pridjev *sâm, sâmo, sâma* sklanja se prema pridjevskoj sklonidbi.

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	sâm	sâmo	sâma	sâmi	sâma	sâme
G	sâmega	sâmega	sâme	sâmi	sâmi	sâmi
D	sâmem	sâmem	sâmoj	sâmim	sâmim	sâmim

⁷⁶ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 14.

⁷⁷ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 14.

A	sâm, sâmega	sâmo	sâmu	sâme	sâma	sâme
L	sâmem	sâmega	sâmoj	sâmim	sâmim	sâmim
I	sâmim	sâmim	sâmôm/ûm	sâmim(i)	sâmim(i)	sâmim(i)

5.3. Brojevi

S. Vranić piše da *promjenjivi se glavni brojevi i svi redni brojevi sklanjaju prema drugoj zamjeničkoj sklonidbenoj vrsti, dok su 'ljada ('tisuća') i milijun imenice.*⁷⁸ Brojevi od jedan do četiri ustvari su brojevni pridjevi te oni razlikuju sva tri roda.⁷⁹

5.3.1. Glavni brojevi

Glavni broj *jèdan, jèdna, jèdno* sklanja se po pridjevsko-zamjeničkoj deklinaciji, a sklonidba brojeva *dvâ/dvî, òba/òbe, trî i čè(i)tri* čuva se u ostacima.⁸⁰

5.3.1.1. Broj jèdan

	m. r. jd.	s. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	s. r. mn.	ž. r. mn.
N	jèdan	jèdno	jèdna	jèdnî	jèdna	jèdne
G	jèdneg(a)	jèdneg(a)	jèdne	jèdni	jèdni	jèdni
D	jèdnem(u)	jèdnem(u)	jèdnoj	jèdnim	jèdnim	jèdnim
A	jèdan, jèdneg(a)	jèdno	jèdnu	jèdne	jèdna	jèdne
L	jèdnem(u)	jèdnem(u)	jèdnoj	jèdnim	jèdnim	jèdnim

⁷⁸ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 109.

⁷⁹ Iva Lukežić, 2015., ibid., str. 251.

⁸⁰ Dijana Ćurković, Govor Bitelića (doktorski rad). Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2014., str. 206.

I	jèdnim	jèdnim	jèdnōm, jèdnūm	jèdnimi	jèdnimi	jèdnimi
---	--------	--------	-------------------	---------	---------	---------

Broj *jèdan* u govoru Zagorja Ogulinskog potvrđen je i u funkciji neodređene zamjenice u smislu ‘neki, određeni’, npr. *òšla je jèdna žèna bèz pòzdrāva; òšal je jèdnem čòv(i)ku viðt za njìve.*⁸¹

5.3.1.2. Brojevi dvâ, öbadvâ, trî i čèt(i)ri

Brojevi dvâ, öbadvâ, trî i čèt(i)ri sklonjivi su samo u ženskome rodu.

	m. i s. r.	ž. r.	m. i s. r.	ž. r.	m. i s. r.	ž. r.	m. i s. r.	ž. r.
N	dvâ	dvî	öbadvâ	öbadvi	trî	trî	čèt(i)ri	čèt(i)ri
G	dvâ	dvî	öbadvâ	öbadvâ	trî	trî	čèt(i)ri	čèt(i)ri
D	dvâ	dvîm	öbadvâ	öbadvim	trî	trîm	čèt(i)ri	čèt(i)rim
A	dvâ	dvî	öbadvâ	öbadvâ	trî	trî	čèt(i)ri	čèt(i)ri
V	dvâ	dvî	öbadvâ	öbadvâ	trî	trî	čèt(i)ri	čèt(i)ri
L	dvâ	dvîm	öbadvâ	öbadvi	trî	trîm	čèt(i)ri	čèt(i)rim
I	dvâ	dvîm	öbadvâ	öbadvi	trî	trîm(i)	čèt(i)ri	čèt(i)ri

Ostali glavni brojevi ne mogu se deklinirati, npr. *pêt, šest, sëdam, òsam, dëvet, dëset i stô*. Izvedeni su brojevi, npr. jedànjst, *dvájst, dvïsto, dëvesto*. Brojevi od 11 do 19 završavaju na *-najst*, npr. *dvánajst, trínajst, pètnajst, sedàmnajst*. To se može držati direktnim čakavskim obilježjem.⁸²

⁸¹ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 109.

⁸² Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 109.

5.3.2. Redni brojevi

Redni brojevi su po morfološkim obilježjima pridjevi određena lika, to jest mijenjaju se kao određeni pridjevi po pridjevsko-zamjeničkoj deklinaciji.⁸³ Redni brojevi tvore se od osnove i nastavka *-i*, npr. *sédmī*, *jedànjstī*, *dvádesetī*. S. Vulić piše da je *to jedna od prepoznatljivih značajki čakavskoga, ikavsko-ekavskoga dijalekta*.⁸⁴ Brojevi od 100. do 900. tvore se od osnove i nastavka *-ti*, npr. *stôtī*, *trištötī*, a pak redni broj 1000. sastoji se od osnove glavnoga broja i nastavka *-iti* i u govoru Zagorja Ogulinskog glasi *iljaditī*.

5.3.3. Brojevni pridjevi

Brojevni pridjevi tvore se morfovima *-er-* i *-or-*, npr. *čëtvero*, *pëtero*, *dësetero*, ali i *četvòrica*, *petòrica*, itd.⁸⁵ Što se tiče govora Zagorja Ogulinskog češći je morf *-er-*, npr. *čëtvere lâče*, *pëtere gâće*, *šestere šläpe* i slično.

5.4. Pridjevi

5.4.1. Pozitiv

S. Vranić piše kako *pridjevi iskazuju gramatičke kategorije roda (muški, srednji i ženski), broja (jedninu i množinu), padeža, kategoriju ‘živo’/‘neživo’ u jednini m. r., a kod opisnih, gradivnih pridjeva i glagolskih pridjeva trpnih sadržana je i gramatička kategorija određenosti u nominativu i vokativu jd. m. r.* S druge strane, komparativ i superlativ sadržavaju samo kategoriju određenosti.⁸⁶ Neki pridjevi imaju i imeničku funkciju, pa su u govoru vidljivi primjeri: *mùškī* (‘muškarac’) i *slàtkō* (‘kolači’). Umjesto posvojnoga pridjeva u govoru Zagorja Ogulinskog češća je sintagma od+genitiv imenice, npr. *od sèstre*

⁸³ Iva Lukežić, 2015., ibid., str. 254.

⁸⁴ Sanja Vulić, 2008., ibid., str. 14.

⁸⁵ Miroslav Sikirica, Morfologija govora Jabuke, Sveučilište u Zadru, Završni rad, 2017., str. 29. Dostupno na: <https://repozitorij.unizd.hr/islandora/object/unizd%3A1578> (22. 6. 2019.)

⁸⁶ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 113.

*mûž, od bâbe víjac i sl.*⁸⁷ Oblik pridjeva koji iskazuje samo o kojoj je osobini riječ naziva se prvi stupanj ili pozitiv, npr. *bâz, líp, mlâd, stâr, tvâr, žûk*.⁸⁸

5.4.1.1. Osnova i nastavak

Pridjevi se tvore od osnove i nastavka. Neki pridjevi sadrže nepostojano -a- dodano između posljednja dva zatvornika osnove neodređenog oblika N i A ('za neživo') jd. m. r. (*môkar : môkr-*). Osnova se dobije uklanjanjem nastavka bilo kojega oblika.⁸⁹

5.4.1.2. Određeni lik pridjeva

Određeni vid pridjeva rabi se kad se pridjevom iskazuje stalna osobina predmeta, tj. kad se određuje između više stvari različitih osobina ona o kojoj se govori. Taj lik pridjeva odgovara na pitanje koji.⁹⁰ Primjeri određenih oblika:

- **m. r.:** *bâlavî, bêlî, bljûtavî, bögatî, cêlî, cřvenî, čvâstî, dèbelî, dësnî, döbrî, krâtkî, küštravî, lípî, lêní, mâcî ('maleni'), mëkî, müškî, plítkî, slabî, slätkî, stârî, svêtašnjî ('svečani'), rêtkî, tânkî, tùđî, vlâžnî, zâdnjî, zèleñî, žûkî*
- **s. r.:** *döbro, dùgo, tândo; G jd. döbrega, jëdnâkega: DL jd. slätkem, vrúćemu; I mn. dùgim, slätkim; NA mn. mâla, vrídma; G mn. döbrî, mlâdî, DLI mn. cfnîm, döbrîm*
- **ž. r.:** *cřna, cřvena, čüpava, dùboka, dúga, lâdna, mëka, mlâdovna ('friško oteljena krava; mlada trava'), mřšava, mřzla, slätkâ, široka, tânska, vësela; G jd. lâdne, mëke; DL jd. bënastoj, mřšavoj: A jd. lûdu, muškòbanjastu; L jd. béloj, döbroj, mlâdoj; I jd. rúžnõm/ûm, zdrâvõm/ûm, zèleñõm/ûm; NA mn. mâsne, tânke, üboge; G. mn. döbrî, mlâdi; DLI mn. döbrîm, rúžnim, trûdnim*

⁸⁷ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 113.

⁸⁸ Barić i sur., 1997., ibid., str. 181.

⁸⁹ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 113.

⁹⁰ Barić i sur., 1997., ibid., str. 174.

Kod komparativa, superlativa, rednih brojeva i glagolskih pridjeva trpnih zabilježeni su posve jednaki nastavci kao i kod određenih pridjeva kojima je naglasak na vokalu osnove, npr. *böljī*, *břžī*, *číščī*, *dùžī*, *görī*, *grùbljī*, *gùščī*, *jäčī*, *läkšī*, *lìpšī*, *mànjī*, *měksī*, *öštrijī*, *sìgūrnijī*, *stàrijī*, *šírī*, *škṛtijī*, *tmúrnijī*, *žëščī*; G jd. m. r. *tëžega*, *vìšega*; DL jd. *dëbljemu*, *stàrijemu*; A jd. m. r. ‘živo’ *bèlijega*, *cřnijega*, *jäčega*; A jd. ‘neživo’ *dùžī*, *žùkljī*; L jd. m. r. *böljemu*; I jd. m. r. *dëbljim*, *tësnijim*, *pùnijim*; N mn. m. r. *grùbljī*, *slàbijī*; G mn. m. r. *öštrijī*, *tòplijī*; N jd. s. r. *glùplje*; D jd. s. r. *tvìđemu*; A jd. s. r. *grùblje*; I jd. s. r. *dëbljim*; G mn. s. r. *glùpljī*, *pùnijī*; G jd. ž. r. *jäče*; L jd. ž. r. *tòplijoj*; I jd. ž. r. *vëćom/ūm*, *böljom/ūm*; DLI mn. *böljī*, *görī*; N jd. m. r. *nâjmlaji*, *nâjbolji*, *nâjgori*, *nâjlipši*; N jd. s. r. *nâjlipše*, *nâjmanje*, *nâjkraće*; L jd. s. r. *nâjvećemu*.⁹¹

Jedino određene nastavke imaju relativni pridjevi na *-sk-i*, *-nj-i*, *-ašnj-i*, *-ašnj-i* i *-ji*, npr. *čërašnjī*, *dôlnjī*, *kokòšjī*, *lànjskī*, *lètnjī*, ali i neki drugi pridjevi: *célī*, *dèsnī*, *dòmaćī*, *dùplī*, *kràtkī*, *lêvī*, *mâćī*, *prâvī*, *pòkojnī*, *rânī*, *têškī*, *tùdī*, *žùkī*.⁹²

5.4.1.3. Neodređeni lik pridjeva

Neodređeni se od određenih pridjeva razlikuju samo u N. jd. m. r., a tako je i kod glagolskih pridjeva trpnih, npr. *kùvān*: *kùvanī*. U N i A jd. s. r. nastavak *-o* svojstven je osnovama s nepalatalnim dočetcima, a *-e* osnovama s palatalnim dočetcima, npr. *bìstro*, *bélo*, *bôso*, *mûdro*, *mökro*, *mrzlo*, *tânsko*, *šúplje*, *vrućé*.⁹³ Neodređeni vid pridjeva upućuje na promjenjive osobine onoga što znače imenice i odgovara na pitanje kakav.⁹⁴ Primjeri neodređenih oblika:

- **m. r.** dřven, slädak, tópal, žût, pämétan, žälösan, zlástan, žèlezan, sûr, krût, sûv, skûp, lén, slân, měk, gôl, módar, rùnjáv, vësel, mókar, žédan, pùn,

⁹¹ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 116.

⁹² Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 116.

⁹³ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 117.

⁹⁴ Barić i sur., 1997., ibid., str. 174.

žív; G jd. näčēteg, mòkreg, pùneg; DL jd. rùnjavem, žédnem; A jd. ‘neživo’ öštar; A jd. ‘živo’ mûdreg, bôseg; I jd. krûtim, pàmetnim, žûtim; G mn. lêni, mlâki, mòkri; DLI mn. pèčeni, šúplji, žàlosni

- s. r. dřveno, slätko, tòplo, žûto, pàmetno, žàlosno, zlátno, žèlezno, sûro, krûto, sûvo, skûpo, lêno, slâno, měko, gôlo, mûdro, rùnjâvo, vèselo, mòkro, žédro, pùno, žîvo; G jd. näčēteg, mòkreg, pùneg; D. jd. rùnjavem, žédnem; A jd. ‘neživo’ öštar; A jd. ‘živo’ *mûdreg, bôseg*; I jd. *krûtim, pàmetnim, žûtim*; G mn. lêni, mlâki, mòkri; DLI mn. pèčeni, šúplji, žàlosni
- ž. r. râdna, kùćna, rijêčna, vòdena, köpnena, vènčana, šúplja, žârka, měka, lípa, mîrna; G jd. srëtne, šúplje; D. jd. šúpljoj, tânkoy; A jd. bôsu, nôvu; I jd. svëtlom, râdnom; NA mn. nàčete, G mn. bôse; DLI mn. nàčetim, žârkim

Značenje posvojnih, odnosnih i gradivnih pridjeva najčešće se izriče sintagmom od + imenica u genitivu, npr. *od cëra*, *od jäsëna*, *od kôstëna*, ali i *krävljî*, *kòbljî*, *övçjî* i sl. Često se u govoru rabe posvojni pridjevi kojima se iskazuju obiteljski odnosi: *màmin*, *tàtin*, *brâtôv*, *sèstrîn*, *dëdin*, *bâbîn*, ali se rabi i *od brâta*, *màme*, itd., kao i pripadnost nekoj obiteljskoj lozi, povezanoj s nadimkom, npr. *Zóran Fàbanov*, *Dràgan Čvëkanov*, *Dràgan Zvònkov*, *Îve Šnàjderov*, itd.⁹⁵

5.4.1.4. Morfonološke promjene u pozitivu

Osnove nekih neodređenih pridjeva koje završavaju skupinom konsonanta sadržavaju nepostojano -a: *bèzgrešan*: *bèzgrešna*, *dòbar*: *dòbra*, *bìstar*: *bìstra*, *míran*: *mírna*, *m  zal*: *m  zla*, *žédan*: *žédna*, *šúpalj*: *šúplja*.⁹⁶

⁹⁵ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 119.

⁹⁶ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 120.

S. Vranić piše da kada osnova završava tročlanom skupinom *-stn*, tada je osnova oblika bez nepostojanog *-a* okrnjena, i to se može pronaći u ovom govoru, npr. *másan* : *másna*, *žàlosan* : *žàlosna*, *ràdosan* : *ràdosna*.⁹⁷

5.4.2. Komparativ i superlativ

Komparativ se tvori od osnove pozitiva:

- sufiksom *-š-*, npr. *lákšī*, *lipšī*, *měkšī*.
- sufiksom *-j-*, npr. *mlàjī*, *tèšnjī/tèsnijī*, *slàjī/slàdī*, *tànjī*.
- nastavkom *-iji-*, npr. *bàlavijī*, *bèljinī*, *čistijī*, *gnjílijī*, *lénijī*, *nòvijī*, *rùnjāvijī*, *stàrijī*, *zèlenijī*, *pùnijī*, *svètašnijī* ('svečani'), *vjèštijī*, *žùtijī*.⁹⁸

Osim tih pridjeva, pomoću nastavka *-ji* tvore se i drugi pridjevi s dugim naglaskom, a to uvijek izaziva jotaciju, npr. *ják* : *jàčī*, *blág* : *blàžī*, *břz* : *břžī*, *ljút* : *ljùćī*. Primjeri *slàjī* i *mlàjī* imaju čakavski rezultat jotacije fonema /d/.⁹⁹

Superlativ se tvori od komparativa, i to tako da se preda njega stavi prefiks *naj-* koji se s njim veže u jednu riječ, npr. *nâjblîži*, *nâjsporiji*, *nâjgori*, *nâjmlaji*, *nâjzadnji*, *nâjtrenziji*, *nâjslaji*, *nâjbeliji*, *nâjbistriji*, *nâjlipši*. Naglasak je na prefiks *naj-*. Komparativi i superlativi sklanjaju se po pridjevskoj skonidbi.¹⁰⁰

⁹⁷ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 121.

⁹⁸ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 122-123.

⁹⁹ Silvana Vranić, 2011., ibid., str. 123.

¹⁰⁰ Iva Lukežić, 2015., ibid., str. 250.

6. Zaključak

U ovome je diplomskom radu analiziran do sada neistražen govor Zagorja Ogulinskog. Na početku rada prikazan je smještaj sela Zagorja Ogulinskog, a potom su kratko izložena dosadašnja istraživanja o zagorskom govoru koji je bio promatran u okviru ogulinskih govora. Prikazano je istraživanje dijalektologa Josipa Lisca, Mije Lončarića, Ive Lukežić, Sanje Vulić te gosp. Hrvoja Salopeka, autora knjige „Ogulinsko-modruški rodovi“. Zagorski je govor do sada slabo istražen, pa je zato detaljno analiziran prije svega prema fonološkim razlikovnim obilježjima, a kasnije je u cijelom poglavlju opisana morfologija deklinabilnih vrsta riječi. U govoru Zagorja Ogulinskog preklapaju se sva tri narječja iako je govor temeljno čakavski, ikavsko-ekavskoga dijalekta. Tako je akcentuacija uglavnom štokavska, a refleks jata je čakavski, ikavsko-ekavski, prema pravilu Meyera i Jakubinskog. Zamjenica *kāj* prisutna je u govoru Zagorja Ogulinskog i može se smatrati kajkavskim utjecajem, ali se u govoru koriste i tvorenice od zamjenice čä (*zâč*, *pôč* i *ûč*). Za dvoglase *ie* i *uo* zaključeno je da sve više nestaju te da ih ovjeravaju samo stariji govornici. U govoru je Zagorja Ogulinskog poluglas u kratkim i dugim slogovima dao vokal *a*, a odraz promjene *vθ-* > *v-*, to jest nakon gubljenja poluglasa izgubljeno je i inicijalno *v* kao značajka čakavskoga narječja. Potvrđeno je izjednačenje odraza stražnjeg nazala i slogotvornog **l*. U govoru Zagorja Ogulinskog izostaje tipično čakavski refleks nekadašnjeg prednjega nazalnoga vokala *a* ispred *j*, *č*, *ž*. Čakavska jaka vokalnost nije u tom govoru dosljedna, ali je uočena u nekoliko primjera. Redukcija zanaglasnoga kratkog *i* češća je nego u ostalim ogulinskim govorima. Što se tiče konsonantizma, uočen je veliki broj primjera u kojima se javlja suglasnički skup *šć*, kao i primjera gdje se refleks skupa **dj* ostvaruje kao fonem /j/. Za razliku od ostalih ogulinskih govora, u govoru Zagorja Ogulinskog sačuvala se stara skupina *čr*, ali u malo primjera. Finalno /l/ ostaje zadržano, tj. neizmijenjeno i to u sve tri kategorije. Protetski konsonanti *v-* i *j-* također su

zastupljeni u govoru te ih se može tumačiti kao kajkavski utjecaj. Gubljenje konsonanta također je uočljivo, ali u puno manje primjera, dok je fonem /x/ nerijetko supstituiran fonemima /v/ i /j/, a u skupini *hv*- fonemom /f/. Tercijarna jotacija primjećuje se samo u tri primjera: *ćëdan*, *ćërat se* i *pòćerat*. Do rotacizma dolazi u prezentskoj osnovi glagola ‘moći’. U radu su navedeni primjeri disimilacije i depalatalizacije.

U središnjem dijelu rada prikazana je morfologija deklinabilnih vrsta riječi. Moglo se uočiti da se na morfološkoj razini najviše čuvaju čakavska obilježja. Imenički i pridjevsko-zamjenički sustav u cijelosti je čakavski. Značajka čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta je i komparacija pridjeva, prijedložne sveze *zâč*, neodređena zamjenica *kî*, brojevi na *-najst* i slično. Stari kajkavski utjecaj najuočljiviji je kod upitno-odnosne zamjenice *käj* za neživo. U G mn. muškoga i srednjega roda supostoje nastavci *-i* i *-ov*, a u G mn. imenica ž. r. nastavak je dosljedno *-ø*, ali se ponegdje javlja i nastavak *-i*. Ti nastavci potvrđuju pripadnost govora starom, konzervativnom sustavu. Unatoč spomenutim utjecajima kajkavskog i štokavskog narječja, obilježja čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta zastupljene su na svim razinama, a najbolje su sačuvana na morfološkoj razini koja je u središtu ovoga rada.

Iščitavajući literaturu, uočava se da je ogulinski tip govora uvršten u sva tri narječja, ali da je nedovoljno i neprecizno analiziran. Stoga sam ovim radom nastojala opisati govor Zagorja Ogulinskog na fonološkoj i morfološkoj razini i smjestiti ga u okvir ogulinskoga tipa. Uz podudarnosti s ogulinskim govorom, potvrđene su i posebnosti zbog geografskog smještaja i čuvanja starih obilježja. Živeći u tom mjestu, uočila sam da stanovnici čuvaju svoj govor više nego stanovnici grada Ogulina. Iako u selu prevladava starije stanovništvo, mladi nastoje govoriti svojim idiomom. Vjerujem da će se s godinama polako gubiti konzervativnost samoga govora, ali upravo zato govor Zagorja Ogulinskog treba zabilježiti i njegovati ga zajedno s običajima i folklorom.

7. Sažetak

U radu je prikazan geografski i dijalektološki smještaj mjesnoga govora Zagorja Ogulinskog. Nakon pregleda dosadašnjih istraživanja o ogulinskom govoru i govoru Zagorja Ogulinskog, iznesena je analiza fonološke razine govora Zagorja Ogulinskog. Rad svoje uporište ima u jezičnoj građi snimljenoj audio zapisom u prosincu 2019. godine, ali i autoričinu poznavanju idioma koji govori u svakodnevnoj uporabi. U središnjem dijelu rada prikazana je morfologija deklinabilnih vrsta riječi. Zaključeno je da su najbolje očuvana obilježja čakavskoga narječja.

Ključne riječi: čakavsko narječje, ikavsko-ekavski dijalekt, mjesni govor Zagorja Ogulinskog, fonološka obilježja, morfologija deklinabilnih vrsta riječi.

8. Summary

This master thesis shows geographical and dialectological positioning of dialect of Zagorje Ogulinsko. After reviewing the current research on Ogulin's speech and the dialect of Zagorje Ogulin, an analysis of the phonological level of the dialect of Zagorje Ogulin is presented. Master thesis has own stronghold in a language recorded with an audio record in December 2019, but also by authoritative knowledge of the idiom he is quoting on a daily basis. In the central part of the work, the morphology of declinable types of words is shown, which concluded that the best preserved features of the Chakavian dialect are presented.

Key words: Chakavian dialect, Ikavian-Ekavian dialect, dialect of Zagorje Ogulinsko, phonological characteristics, morphology of declinable types of words.

9. Popis literature

1. Barić i sur. Hrvatska gramatika, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
2. Finka, B. Čakavsko narječe, Čakavska rič, Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi, Br. 1, Split, 1971.
3. Horvat, J. Iz morfologije govora Svetoga Đurđa, Imenice a-deklinacije, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2013.
4. Kapović, M. O naglasku u staroštokavskom slavonskom dijalektu, Croatica & Slavica Iadertina, God. IV. Br. 4., 2008.
5. Lipošćak, Višnja i Sučić, Stjepan. Ogulin - povijesna i kulturna baština, Matica hrvatska, Ogulin, 2000.
6. Lisac, J. Hrvatska dijalektologija 1, Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja, Golden marketing – Tehnička, Zagreb, 2009.
7. Lisac, J. Hrvatska dijalektologija 2, Čakavsko narječe, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2009.
8. Lončarić, M. Kajkavsko narječe, Školska knjiga, Zagreb, 1996.
9. Lukežić, I. Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1990.
10. Lukežić, I. Zajednička povijest hrvatskih narječja, 2. Morfologija, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2015.
11. Lukežić, I., Turk, M. Govori otoka Krka, Libellus, Crikvenica, 1998.
12. Matešić, M. Frazeologija mjesnoga govora Vrbovskoga, Fluminensia, 18 (2), 2006.
13. Marina Marinković, Ikavsko-ekavski refleks jata u štokavskim govorima istočnoga karlovačkoga pokuplja, Hrvatski dijalektološki zbornik, No. 21, 2017.
14. Moguš, Milan. Čakavsko narječe, Fonologija, Školska knjiga, Zagreb, 1997.

15. Salopek, H. Ogulinsko-modruški rodovi, Matica hrvatska – Ogulin, Zagreb, 2007.
16. Sikirica, M. Morfologija govora Jabuke, Sveučilište u Zadru, Završni rad, 2017.
17. Turković, D. Klasifikacija govora Ogulina, Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za kroatistiku, Završni rad, 2016.
18. Vranić, S. Govori sjeverozapadnoga makrosustava na otoku Pagu. 2. Morfologija, Matica hrvatska Ogranak Novalja, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2011.
19. Vranić, S. Realizacija finalnoga slogovnoga /l/ u govorima čakavskoga narječja. Hrvati i Mađari u svjetlu prožimanja kultura i jezika, priopćenja hrvatskih sekcija III. međunarodnog slavističkog skupa pod naslovom „Teorija i praksa nastave slavenskih jezika”. Bibliotheca Croatica Hungariae. knj. 2. Pečuh, 1996.
20. Vulić, S. O govoru Turković Sela, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Modruški zbornik, Vol. 2 No. 2, 2008.

Internetski izvori:

1. Hrvatski jezični portal, dostupno na: <http://hjp.znanje.hr/>
2. Hrvoje Salopek („Ogulinsko-modruški rodovi”), dostupno na: <https://www.stajnica.com/povijest-i-kulturno-stvaralastvo/hrvoje-salopek-ogulinsko-modruski-rodovi>
3. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. god., statistička izvješća, dostupno na:
https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_03/h01_01_03_zup04.html
4. Sanja Vulić, O govorima u ogulinsko-modruškoj udolini potkraj 20. i početkom 21. stoljeća na primjeru govora Oštarija, Znanstveni institut Gradišćanskih Hrvatov, dostupno na:

[http://www.zigh.at/index.php?id=22&tx_ttnews\[tt_news\]=28&cHash=b42483f7ca09707ea5b14edf429aac7f](http://www.zigh.at/index.php?id=22&tx_ttnews[tt_news]=28&cHash=b42483f7ca09707ea5b14edf429aac7f)

5. Zagorje Ogulinsko, dostupno na:

[https://hr.wikipedia.org/wiki/Zagorje_\(Ogulin\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Zagorje_(Ogulin))

6. Pravilo Meyer-Jakubinski, dostupno na:

<http://kagovori.gmk.hr/Pojmovnik/Adrijatizam>

10. Prilozi

10.1. Rječnik manje poznatih riječi iz govora Ogulinskoga Zagorja

àmper – ‘vjedro, kanta’

bènast – ‘koji je budalast, benav’

bèl(i)ca – ‘vrsta kobasice’, tipična za Zagorje Ogulinsko

bǐcko – ‘nerast’

blâgo – ‘stoka’

böket – ‘posuda za mlijeko’

brâjne – ‘bogami’

bravúnac – ‘mrav’

cìmper – ‘krovište’

còprnjca – ‘vještica’

čekoláda – ‘čokolada’

čëra – ‘jučer’

čižma – ‘čižma’

črišnja – ‘trešnja’

črèmuš – ‘medvjedi luk’

čèsan – ‘češnjak’

čîv – ‘crv’

čèsat se – ‘počešljati se’, ‘grepsti se’

dîmnja – ‘donji dio trbuha’

divánit – ‘govoriti, razgovarati’

dìvān – ‘razgovor, riječ’

dvôr – ‘dvorište’

dëlat – ‘raditi’

dòj(i)t – ‘musti’

drôb – ‘crijeva, utroba’

dürat – ‘trajati, trpjeti’

fèrtln – ‘pregača’

gâtre – ‘rešetke’

gïz dav – ‘ponosan’

ìskat – ‘tražiti, pitati, moliti’

ìtekár – ‘itekako’

izájat se – ‘dizati se’

jàčmen – ‘ječam’

jùtra – ‘sutra’

jùžna – ‘ručak’

jùžnat – ‘ručati’

júva – ‘juha’

kádi – ‘gdje’

kälača – ‘zaimača’

kánit – ‘namjeravati’

kàuguma – ‘guma za žvakanje’

knäd(i)t se – ‘kladiti se’

kököt – ‘pijevac’, ‘pijetao’

köpci – 'vunene čarape'

kùlko – 'koliko'

küševat – 'ljubiti'

lâsi – 'kosa'

läče – 'hlače'

lètit – 'trčati'

lòvn(i)ca – 'hrpa sijena, jela'

lùpnjač – 'stroj za mrvljenje kukuruza'

màsnica – savijača sa skorupom

màša – 'misa'

mätka – 'motika'

mèd – prijedlog 'među'

mêrlen – 'mrkva'

mètat – 'stavlјati'

mišájača – varjača, 'kuhača'

mìšćafil – škovacera, mišcafl, 'lopatica za smeće'

mlìnčanca – 'valjak za tijesto'

múćak – 'pokvareno jaje'

mùčat – 'šutjeti'

mùva – 'muha'

näćke – 'drveno korito za pranje rublja'

nášak – 'lanena vreća'

nàfalce – 'samo radi toga': npr. *Ìšla sam nàfalce ù grad kúpit krùv.*

nàtli – ‘na podu’

nùk(a) – ‘unuk(a)’

ofírat – ‘ljubovati’

òkno – ‘prozor’

òprit – ‘otvoriti’

òrij – ‘orah’

òvdek – ‘ovdje’

päčat se – ‘miješati, uplitati se’

päzûv – ‘pazuh’

périlak – ‘spužvasta krpa’

pìljùn – ‘orao’

pívinca – ‘podrum’

plàdanjèrka – ‘pladanj’

pòčinut – ‘odmoriti se’

pòd – ‘tavan, potkrovlje’

pôjt – ‘íci’

pòl(i)ce – ‘polica krumpira’

pomìvaljka – ‘spužvasta krpa’

pòtekar – ‘pogotovo’

pŕcak – 'kokošji želudac'

prélo – ‘stari narodni običaj sastajanja mladih’

pŕšcat – ‘jako curiti’

šândra – ‘ostava za alat’

ràžljati – ‘proliti, pasti’

rígl – ‘ključanica’

ròglje – ‘vile’

rùšnìk – ‘ručnik’

ràmonika – ‘harmonika’

rìfle – razg. ‘traperice’

rìfljača – ‘četka’

säja – ‘čadá’

scípati – ‘razbiti’

síkra – ‘sjekira’

símo – ‘ovamo’

sîdat – ‘slomiti se’

svètačan – ‘svečan’

šäjer – ‘garaža’

šândra – ‘ostava za alat’

šèn(i)ca – ‘pšenica’

štijača – ‘kopača’

tàšna – ‘torba’

tésan – ‘tjesan’

túkac – ‘smrad’

ùmorak – ‘krastavac’

ünda – ‘onda’

vàlja – ‘valjda’

zâjt – ‘ući’

zäprit – ‘zatvoriti’

zàvod – ‘nužnik, toalet’

žèlezo – ‘željezo’

žëp – ‘džep’

žìgerca – ‘jetra’

žnjóra – reg. žnora

10.2. Transkripcija audio zapisa

13. siječnja 2019.

Ispitanik: Zoran Puškarić, rođen 23. 11. 1967.

Ispitivač: Ines Puškarić, rođena 7. 4. 1995.

Ines: Dòbro tåta, mòreš mi rèc nèšto o svòjem djètnjstvū?

Zoran: A mòje djètnjstvo ti jè, bílo Înko, òvaj, tàkō-tàkō. Nìt...

Ines: Zâč?

Zoran: Zâč? Zàtò kâj óvde pri Fäbani kád jè dòl bíla báka i dèda. Tûj smo bíli jâ i tèta. Tûj su bíli.. dèda i bâba su dèlali. Dèda Jòso i dèda.. báka Mâre su dèlali, a nâs ti je pàzil dèda Mîka. Bâba Mîlka, ùna je râno ùmrila. Kàd sam jâ išal u pøvì rázred je ùna ùmrila. I öndâ je nâs pàzil dèda Mîka. Dök je tìla báka Mâre dòjt sa pòsla. Ún je bíl strøg. Ún ti je bíl milicíjskî náredník i ôn nî se dâl ní igrat ní da se mî drúžimo óvde s dìcùm dök nî tô döšlo, dök nî döšla bâba Mâre sa pòsla. Jèdîno drúženje je bílo s dìcùm kàd pàzi blâgo. Tô ti bílo jèdîno drúženje i tô je ûvik brán(i)l da se tô mî iđemo s nâšim blâgom drùgoj dìci sèlu.

Ines: A kàmo... Jèste išli s blâgom?

Zoran: A s blâgom smo išli u Šklòbot. Àl' tô ôn nî dâl da se nâše blâgo. Nâše je móralo bït blâgo üvik na drùgëm mëstu. Tako da... Üvik smo mî bíli, üvik sam jâ bíl òdvojen. Tèta Dînka nî ní išla s blâgom, nìt kâj, nègo.. Üvik smo mî tili pòjt na drùgî kräj s blâgom. Jèdîno mën je bílo lîpo u Bèrtovcî. Kàd dòl i tô pogòtovo zîmskô dôba kàd dèda Îvan. Môj dèd Îvan nî dèlal. Ôn je dèlal ko šümskî râdnîk. Öndâ preko zíme, òvaj se nî tåmo, ôn nî išal na pòsal i mën je gör

bílo lípo jer úje.. ôn je dělal u Trěćem mǎju. Tàkō da svú pàžnu i svě tō su òni, òvāj, dávali měn.

Ines: A jel' bílo tāmo dīce?

Zoran: Tāmo je bílo dīce döst. I gōr su se pūstili da se dīca īgrajū i zābavlajajū i to käj. Nàjvišē se tō öpēt zābavljalو preko lěta käd su dīca īšla s blāgom i tō su tàkve bíla īgre käj jā znām sa blāgom i tàkō.

Ines: A ù školi... kāko ste se tāmo īgrāli? Jèste se tāmo īgrāli?

Zoran: A ù školi käd sam jā īšal u òsnōvnū škôlu, öd přveg dö čètvrtog rázreda, mî smo īšli popódne. Popódne, i tō smo mî īšli pīšcē. Ne käj dànas dīca käj īdū s avtobusom. Tō smo mî īšli pīšcē i nàvečér, pô nòćī smo īšli kùć... zīmskō dôba. Rècimo, dök je bílo lěto, bílo je, òvāj dân.

Ines: Bílo je přje vīšē snīga nego säd.

Zoran: Da, äl' přje nî bílo u òsnōvnī škôla ní dvorâne pō òvī škôlā rècimo kôd jē.. ònā se zvälā „Bòro Súšanj”. Öndā u mòje dôba škôla, öndā nīt' je bílo dvorâne nīt' je bílo tō. Jèdīno u lětu je bílo döl nögomētnō īgralīšte od Mlădostí. Öndā su tō bíli tāmo dělali. Tàkō smo mî ündā bíli vâni. I tō.. nî se tō ní přje ní dávalo pàžne nâ īgranjē i tàkō. īgralo se käj jā znām. Bílo je tāmo iza škôle. Mî mûškī smo īimali, a tāmo je bíla òvā kò bòćāra, äl' tûj su se kòpčali. Prīje se tō..

Ines: Käj su se kòpčali?

Zoran: Tō ti je bíla jèdna jämca u zëmlji je tō bílo īzglađeno ko stáklo i öndā se tō bâcali ònda dìnari u tû. Kî blîžē, tō se zvâlo kòpčanje. Tō se s tîm dīca īgrala. Nîš drügō pôsebno da je bílo kakvi, drügī īgri il käj jā znām.

Ines: A käd si krénul u srëdnjū škôlu? S čîm..?

Zoran: Sr̄ednjū škôlu sam jâ išal u öpcū škôlu u Ōgulīnu, „Vládimir Bäkarić” je önda bíl. Přvī i drügī rázred sr̄ednjē škôlē, a mî smo bíli kô pútníki, mî smo putòvali u jùtro, a dök òvā dìca, dâkī iz Ōgulīna, òni su išli popódne.

Ines: A š čím si putòval?

Zoran: S avtóbusom. Tô tî je bílo üjtro iđeš na avtóbus, pöslije smo čím je avtóbus döšal, išal si u škôlu. Pöslije škôle pri Potočnjaku se čëkal avtóbus. Tämo äko je lètnje dôba, kad je bílo tòplo, sìdlo se pô pàrku, čëkalo se avtóbus, a zimskō dôba, òvaj, čëkalo se u Mèdicinském – tämo je bílo jèdino tòplo. U mòje dôba nǐt su dìca – nî tåko ní prèvišē birtij nî bílo. Ní kàfici ní vrâga ní bôga, nègo òvaj bíli su tô.. Mî smo iz Zágörja čëkali avtóbus kô u Mèdicinském jer je tâ avtóbusna stànica bíla na òtvorenem. Čëkalo se pri Potočnjaku döl. A öndâ trëcī, čètvrtū gödnu sâm bíl vëc se upísal, nàkō znáči trëcū i čètvrtū gödnu si upísival zvánje. Jâ sam upísal šùmarskeg tèhničara, a i tô sam išal u Délnice. Gör sam stanòval pri Kolić, Fránji. Ôn je ödävde porijéklom iz Zágörja i tämo sam öndâ stanòval. I tô je bílo jädno i nevàljävo. Bílo su nâs tròjica u söbi jèdnoj. Znáči čètvrtâ gödna su bíla tròjica, trëcâ gödna su bíla tròjica. I tákô sam ja dvî gödne pròvel u Délnice, zavŕsil šùmarskû škôlu.

Ines: A jèl' tämo bílo kàkvi zanìmljivostí?

Zoran: A Délnice kô Délnice... ù njí se i ní dân-dànas nîš ne dogáđa, kàmoli öndâ. Délnice su tî bíle üvîk sùrove i zíma. Tämo se.. jâ jòš tämo nísam čövika vîdl da je kàda nòsil kràtkû mäjcu. Mòžda kàd smo mî bíli na fêrju.. Tô je svë bílo zíma, màgla i tàkô. Kàsnijē je tô bílo izlazak u ònaj hòtel „Rìsnják”. A mî smo i'mali tùlkô smo ogràničeni bíli sa nôvci tàkô da.. nísi sî mögal priùštit da iđeš u hòtel na Rìsnják. Jèsu òvî, a dâki iz Drèžnicë. Njihovi su bíli tî ròditelji i'mućniji i ùni su tàkô bíli kô vîši od nâs i u rângu vîši i òni su mögli pôjt. I'mali su vîše i nòvac i bíli su i'm ròditelji i ko prïvâtníki tàkô da su mögli. A jâ sam bíl äko prójdi jedànpût, tô je bílo u mîsëc dâni tàkô.

Ines: A kád se jílo?

Zoran: A jílo se.. tād se u môje dôba jílo u.. nî bílo tāmo ní Stùdent sèrvīs ní öndā tō.. mî smo išli jíst òvāj, u vójnu měnzu. U vójnu měnzu u Délnice, tāmo. Někad prôjdi, někad si kúpi tê saláme il' kâj jâ znâm dônesi öd kuće. Tákô uglàvnōm se nòsilo öd kuće da prèživím rěcimo ponèdjeljak, útorak prèživím kâj dônesém öd kuće. Öndā sréda, mòžda sréda äko imâš nòvac, sréda, četvítak prôjděš, òvāj u tû měnzu pa jíš. A měn je bílo jěftinije prôjt s avtobusom u Rijéku u Ìdeks. Tād je bílo tô kvälitětno i dòbro u Ìdeksu u Rijéki. Tāmo sam tîl i jí i pláti avtobus. Jeftinije me dôjdě, něgo rúčak u Déllica u tój vójnōj měnzi.

Ines: A bôljē je bílo?

Zoran: JNA vójna měnza.

Ines: Bôljē je bílo?

Zoran: Bôljē je bílo.

Ines: A kád si zavřsil srèdnjū škôlu, öndā si se zapòslil ödmá?

Zoran: Kád sam zavřsil, srèdnjū škôlu, ošal sám pètnajěsteg, znáči u šestém mìsecu sam zavřsil.. zavřsil sam srèdnjū škôlu.. u šestém mìsecu da. Öndā sam ôtišal na mäturálnō, sa mäturálneg sam pètnajěsteg dèvětog ôtišal u JNA vójsku. Na Mänjaču. I tāmo sam bíl gödnu dánī. Znáči döšal sam pètnajestēg dèvetēg, a zàposlil sam se dvá najstēg dèsētēg u Hìrvatskī šüma. Èvo tō ti móje..

Ines: I tákô si věc kôlko?

Zoran: U Hìrvatskī šüma sam věc trídesetdvi gödne. Běz prékida.

Ines: I dòbro, něka tê jöš do pénzijē.

Zoran: Aj' dòbro.

Ines: Fála!

Zoran: Jel tō?

Ines: Tō je tō!